

# Pimpinella

KASVITIETEELLISTEN  
PUUTARHOJEN  
TIEDOTUSLEHTI  
Vol. 28, 2009



# Pimpinella

Kasvitieteellisten puutarhojen tiedotuslehti

Verkko-osoite [www.uef.fi/botania/pimpinella](http://www.uef.fi/botania/pimpinella)

Vol. 28, 2009 Verkko-versio 17.2.2012

Toimitus 2010-11 Anne Aaltonen, Matti Yli-Rekola  
(& Markku A. Huttunen)

Osoite Turun yliopisto  
Kasvitieteellinen puutarha  
Ruissalon puistotie 215  
20100 TURKU  
puh. [(02) 276 1900,]  
(02) 333 9060, 276 1914

[www.sci.utu.fi/projects/biologia/puutarha](http://www.sci.utu.fi/projects/biologia/puutarha)

ISSN 1796-4555 (verkko-versio)

ISSN 0359-4270 (painettu versio)

**Kansikuva:** Leif Schulman isännöimässä EuroGard V -kongressin kutsuvieraita Kumpulassa, vas. lukien rehtori Thomas Wilhelmsson, opetusministeri Henna Virkkunen ja kansleri Ilkka Niiniluoto. – Matti Yli-Rekola 10.6.2009

## Sisällys

Muutosten kourissa .....	3		
<b>NEUVOTTELUPÄIVÄT</b> .....	4		
Pietarsaaren neuvottelupäivät 8.-9. syyskuuta 2009 .....	4		
<b>YHTEISTYÖ</b> .....	9		
Kumpulan kasvitieteellisen puutarhan avajaispuhe .....	9		
<b>TIEDE JA TUTKIMUS</b> .....	12		
Liito-oravia ja luihukuoriaisia Jyväskylän Seminaarin- mäellä .....	12		
<b>KUULUMISET</b> .....	16		
Joensuu .....	16		
Jyväskylä .....	17		
		Kuopio .....	18
		Oulu .....	20
		Pietarsaari .....	25
		Rauma .....	26
		Savonlinna .....	28
		Turku .....	29
		Henkilö uutisia .....	31
		Kasviguru eläkkeelle .....	31
		In Memoriam .....	32
		<b>KEVYTTÄ JA PAINAVAA</b> .....	<b>33</b>
		Pieni on kaunista, osa 2 .....	33
		Lintuluontopäivän pitämätön puheenvuoro .....	35
		Kasvitieteellisten puutarhojen yhteystiedot .....	39

## Muutosten kourissa

**Matti Yli-Rekola, Ruissalo 29.12.2011**

Uuden, kiireellä valmistellun ja täytäntöön pannun yliopistolain myötä monet asiat, erityisesti päätöksentekoon, talous- ja henkilöstöhallintoon liittyvät muuttuneet rakenteet ja käytännöt ovat viime aikoina ravistelleet myös puutarhojen henkilöstöä ja toimintaympäristöä. Varsinkin talousasioiden seuranta on ainakin Turussa muuttunut keskitettyyn järjestelmään siirtymisen myötä erityistaitoja vaativaksi ”salatieteeksi”.

Edellä mainitunkaltaiset hankaluudet ovat kuitenkin aika viattomia seikkoja siihen nähden, minkälaisia tietoja on kantautunut Itä-Suomen yliopistopuutarhoista ja niiden päänmenoksi kaavailluista suunnitelmista<sup>1</sup>. Kun yliopistoja aikoinaan patisteltiin muodostamaan suurempia yksiköitä toimintojen tehostamiseksi ja päällekkäisyyksien poistamiseksi, tuskin kenenkään päähän pälkähti, että kolme kovin erilaisesti profiloitunut puutarha (Joensuun Botania, Kuopion tutkimuspuutarha ja Savonlinnan kampuksen puutarha) joutuisivat hetimiten lakkautusuhan alle.

<sup>1</sup> Verkkoversion toim. huom.: Olkaapa varuillanne siellä Turussa, kun Itä-Suomen yliopiston akateeminen rehtori siirtyy laittamaan yliopistonne ”kuntoon”!

Tässäkö nyt toteutuu se paljon puhuttu synergiaetu, että yliopistojen yhdistämisen myötä yhden instituution päätöksellä voitaisiin saattaa perikatoon peräti kolme yliopistollista puutarhaa?

Joensuun Botania on lähtenyt näyttävään torjuntataisteluun mm. tämän ilmestyessä jo yli 11000 nimeä sisältävien tukiadressien avulla, jolle voi toivottaa vain menestystä samoin kuin kulissien takana tehtävälle vaikuttamiselle, jota varmaan tapahtuu kaikkien kolmen yksikön toimesta. Ratkaisun hetket lienevät käsillä tammikuun loppulla, jolloin yliopiston hallitus päättää luopua puutarhoistaan.

Muidenkaan puutarhojen toiminnan ylläpito ainakaan nykyajauudessaan ei ole itsestään selvää, sillä äskettäin Suomen yliopistot UNIFI ry on käynnistänyt selvitystyön luonnontieteellisten yliopistokokoelmien ja kasvitieteellisten puutarhojen (Luonnontieteellistä keskusmuseota lukuun ottamatta) toiminnasta niiden tulevan rahoituksen järjestämiseksi. Raportin pitäisi valmistua tammikuun 2012 loppuun mennessä.

Vuosi 2009 oli Helsingin kasvitieteelliselle puutarhalle huippuvuosi, joka tullaan muistamaan EuroGard V -kongressin isännyydestä ja Kumpulan puutarhan saattamisesta loisteliaaseen kuntoon. Kokous lienee ollut laajamittaisin kansainvälinen puutar-

hakokous, jonka suomalainen kasvitieteellinen puutarha on koskaan järjestänyt.

Kokousjärjestelyistä en kuullut yhtään kriitistä sanaa. Ne sujuivatkin kaikesta päätel- len jopa yli odotusten, sillä ilmatieteen laitoksen ennustamat sadekuurotkin kiersivät Kumpulan avajaisjuhlallisuuksien aikana ja korvautuivat kaiken kruunaavalla aurin- gonpaisteella (Miten tämä onnistuttiin aikaansaamaan, sitä ei kukaan kertonut!) Kokousdokumentteja löytyy osoitteesta: [www.luomus.fi/EuroGardV](http://www.luomus.fi/EuroGardV).

Edellisen Pimpinellan ilmestymisestä on ehtinyt kulua jo kolme vuotta. Tämä on lehden n. 30 vuoden historiassa ennennäkemätön, joskin kyseenalainen saavutus. Kun lehden julkaisemista kuitenkin mm. Helsingin neuvottelupäivien 2007 keskustelujen pohjalta päätettiin jatkaa, hurskas toivomus olisi, ettei nykyisenkaltainen julkaisupolitiikka saisi jatkoa. Turun neuvottelupäivillä 2011 Helsinki lupautuikin otta- maan vetovastuun Pimpinellan toimittami- sesta tai vaihtoehtoisesti aineiston liittämi- sen osaksi BOTANICUMIA, joten **jatkoissa julkaistavaksi tarkoitettu ai- neisto tulisi lähettää Leena Helynrannal- le, Kasvimuseo, PL 7, 00014 Helsingin yliopisto, sähköposti [leena.helynranta@helsinki.fi](mailto:leena.helynranta@helsinki.fi)**



## NEUVOTTELUPÄIVÄT

### Pietarsaaren neuvottelupäivät 8.–9. syyskuuta 2009

#### Matti Yli-Rekola

Päivät osoittautuivat erittäin hyvin järjestetyiksi ja kaikin puolin onnistuneiksi eikä vähiten ohjelman sisällön osalta, joka koostui sopivasti esitelmistä, keskusteluista ja muista puheenvuoroista, iltaohjelmasta sekä paikallisiin puutarhoihin ja ym. nähtävyyksiin tutustumisesta. Monelle osallistujalle vierailukäynti näissä ainutlaatuisissa ja viehättävissä kohteissa ja yleensä Pietarsaareissa oli elämänsä ensimmäinen. Ansaitut kiitokset kaikille päivien järjestäjistä vastanneille!

Seuraavat neuvottelupäivät päätettiin pitää v. 2010 Oulussa valtakunnallisten luonnontieteellisten museopäivien yhteydessä. Lisäksi päätettiin Pimpinellan toimittamisen siirtämisestä Savonlinnasta Turkuun. Ohessa päivien ohjelma ja osallistujaluettelo sekä kuvasatoa (M. Yli-Rekola).

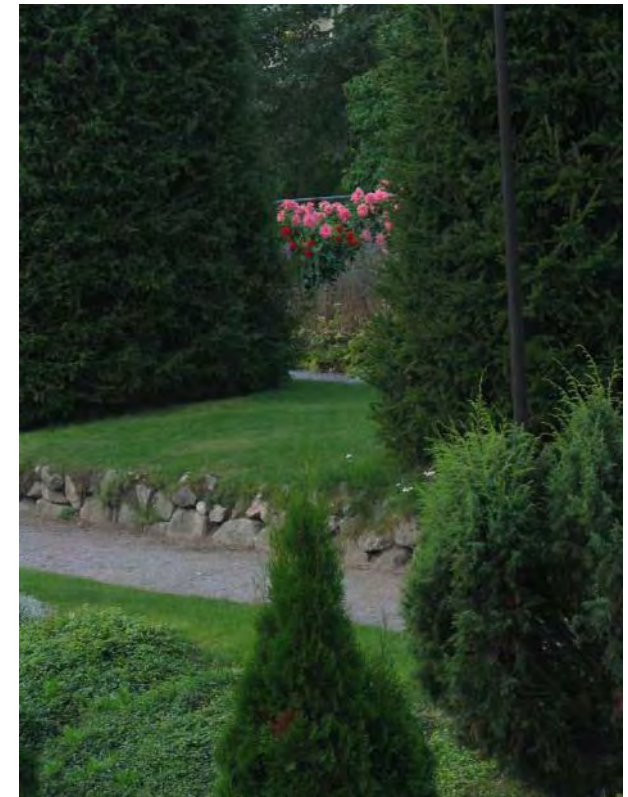
#### Tiistai 8.9.

- 9.00–10.00 Kokoontuminen ja tervetuliaiskahvit (Jakobstads gymnasium, aula)
- 10.00–10.30 Kaupunginjohtaja Mikael Jakobsson (auditorio)
- 10.30 Puutarhojen kuulumiset. Kuulumisissa voi puutarha kertoa ongelman, johon löytyi onnistunut ratkaisu, sekä ongelman, jonka ratkaisu epäonnistui (Marko Pesun ehdotus)
- 12.00–13.00 Ruokailu
- 13.00–14.00 Museonjohtaja Guy Björklund kaupungin- ja Koulupuutarhan historia (auditorio)
- 14.00 Kahvi
- 14.30 Kiertokävely Koulupuutarhassa
- 18.00 Kaupungin vastaanotto (kaupungintalo)
- 20.00 Iltaruokailu ja illanvietto (jugendsali)

#### Keskiviikko 9.9.

- 9.00–10.00 hedelmäpuut ja marjakasvit Leif Blomqvist (auditorio)
- 10.00 Aamukävely Aspegrenin puutarhalle, kahvit ja esittely
- 11.30–12.30 Ruokailu

12.30 Linja-autokuljetus arktinen museo Nanoqin (lähtö Koulupuutarhan lavan edestä) esittely Pentti Kronqvist  
Päätöskahvit, keskustelu seuraavista neuvottelupäivistä, Pimpinella-lehdestä yms.  
n.15.00 lähtö takaisin kaupunkiin



Näkymä koulupuutarhaan.

Osallistajat:Oy Gardenia-Helsinki Ab:

Uski Katja  
Hallberg Sirpa  
Patjas Eeva

Helsinki:

Alanko Pentti

Helsingin yliopiston kasvitieteellinenpuutarha:

Schulman Leif  
Markó Pesu  
Kauko Laasonen  
Susanna Lehvävirta  
Kristo Kulju  
Maria Hällfors  
Seppo Sinkkonen  
Merja Pulkkinen  
Marita Tiiri  
Rauni Kivinen  
Outi Pakkanen  
Katriina Rautila  
Christina Fredriksson  
Anneli Vaniala  
Paula Havas-Matilainen

Joensuun yliopisto, biotieteidentiedekunta:

Aalto Marja  
Laakkonen Laura  
Meriläinen Sari  
Vänskä Pirkko  
Numminen Johanna

Jyväskylän yliopisto, Keski-Suomenluontomuseo ja kasvitieteellinenpuutarha:

Kotiranta Hillevi  
Koskela Tanja

Kuopion yliopiston kasvitieteellinenpuutarha:

Elina Häikiö

Oulun yliopiston kasvitieteellinenpuutarha:

Hyvärinen Marko  
Hiltunen Ritva  
Kangas Tuula  
Kestilä Annikki  
Kauppila Tuomas  
Klaavuniemi Jari  
Lammila Jouni

Savonlinnan kampuksen puutarha:

Romana Anja

Turun yliopisto, Raumanopettajankoulutuslaitos/ puutarha:

Innola Anna

Turun yliopiston kasvitieteellinenpuutarha:

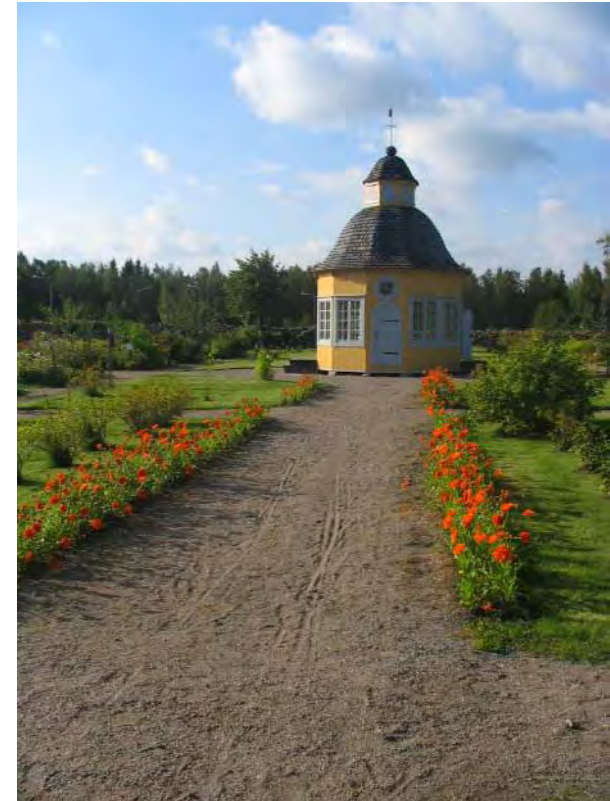
Matti Yli-Rekola  
Kasvi Arno  
Arttu Siivonen

Pietarsaaren koulupuutarha:

Päivi Olli  
Helen Roivainen  
Pirjo Söderling-Koivu  
Monica Öhland  
Seija Välimaa

Pietarsaaren kaupunginpuutarha:

Jan-Ole Bäck  
Jaana Hakola  
Leo Saarijärvi



Aspegrenin puutarhan maamerkki.



Koulupuutarhan geometriaa.



Koulupuutarhan "tarkastus".



Aspegrenin puutarhan edustalla.



Kasvimaiden rehevyyttä.



Linjakasta arkkitehtuuria.



Kahvihetki, pöydässä vas. R. Hiltunen, A.Romana ja A.Innola.



Museon esittely (Pentti Kronqvist).



Arktisen museon (Nanoq) portilla.



Museon kattopuutarhaa.



## YHTEISTYÖ

### Kumpulan kasvitieteellisen puutarhan avajaispuhe

**Leif Schulman**

Helsingin yliopiston kasvitieteellisen puutarhan uusi kokoelma-alue, Kumpulan kasvitieteellinen puutarha, perustettiin vuonna 1987. Se alkoi pian tämän jälkeen palvella yliopiston tutkimusta ja opetusta, mutta yleisölle se avattiin vasta 10.6.2009.

Avajaisjuhla alkoi kutsuvierastilaisuudesta, jonka jälkeen opetusministeri Henna Virkunen avasi puutarhan yleisölle. Kutsuvierastilaisuuteen oli kutsuttu yli 800 vierasta. Osallistumaan pääsi noin 500 henkilöä, joiden joukossa oli noin 150 kansainvälistä vierasta, pääosin EuroGard V -kongressin osallistujia. Tilaisuudessa kuultiin Helsingin yliopiston rehtorin professori Thomas Wilhelmssonin tervehdyssanat. Avajaispuheen piti puutarhanjohtaja Leif Schulman. Alla julkaistaan kyseinen puhe sellaisena, kuin se oli kirjoitettu muistiin ennen puheen pitämistä.

Arvoisat juhluvieraat! Ärade gäster! Dear International Guests!

Botanic Gardens are no fast food business. It took us 22 years to reach this day in Kumpula.

In 1987, the garden was established by fencing in the six-hectare area around the historical Kumpula manor. The general layout was designed and necessary infrastructure built. Since then, hundreds of thousands of seeds have been sown in the nursery, tens of thousands of plants planted in the collections – and who knows how many millions of weeds have been eradicated!

In addition, all plant accessions entering the collection have been registered in the information system, and their information regularly up-dated ever since. Further planning and designing have been required from time to time, interpretation material has been written and produced, and, finally, customer service facilities have been designed and built. In all, establishing a Botanic Garden is not quite like building a house, rather like creating a miniature world of its own!

Botanic Gardens, as an institution, are nearly 500 years old now. Thus, Kumpula

Botanic Garden is but one link in a long chain, which actually today consists of some 2,500 'links', that is, Botanic Gardens all around the world. They all have the basics in common – they are institutions holding documented collections of living plants for certain scientific and educational purposes – but most of them also have their own special peculiarities and value. Kumpula is no exception.

The particular uniqueness of Kumpula Botanic Garden comes from its collection policy. Right from the start it was decided that the plant geographical sections were to include only wild-collected material. That is, all the seeds, from which the collection plants were grown, were collected in nature, in the natural habitats of the species, in various locations around the northern hemisphere. Not a single accession was accepted from the collections of other Botanic Gardens or from commercial nurseries. To my knowledge, there are no other such Botanic Garden collections anywhere in the world!

Furthermore, the selection of source areas of the plants for Kumpula was a carefully planned exercise. For more than a century, Finnish geographers and botanists were active in developing vegetation maps of Finland and the other Nordic countries, and also for the rest of the northern hemisphere. Step by step, their understanding

grew about the causes and effects regulating the occurrence of plants in nature. Finally, by the 1980s, they had established a firm hypothesis on which areas have a climate corresponding to that of Finland – something we call a ‘bioclimatic hypothesis’. Those areas were then targeted for seed collecting.

Due to the design and rigour of its collection policy, Kumpula Botanic Garden is of quite outstanding scientific value. All the plants in the geographic sections can serve as material for any study interested in the structure, genetics, functioning, or evolutionary history of wild plants from the northern hemisphere.

Furthermore, the collection as a whole forms a large-scale test of the bioclimatic hypothesis. Now, in the era of climate change, this aspect is ever more valuable since it helps us in gaining understanding on which plants are adapted to our future climatic conditions, and on how the horticultural, agricultural, and forestry trades will be affected by climate change.

After all, one should never forget that we humans are totally dependent on plants. This, too, is demonstrated here in Kumpula through the Garden of Cultivated Plants, where edible plants, medicinal plants, and ornamental plants have their own sections. We must never forget that if we alter the

environment to such an extent that plants can’t survive in it anymore, we destroy the very foundation of our own civilisation.

If Kumpula is but one link in the long chain of gardens – past, present, and future ones – the same has to be said about its makers! In the course of the 22-year history of Kumpula there have already been so many people involved that I am not going to even try and name them all. There would unavoidably be unjust omissions. However, on behalf of the Botanic Garden of the University of Helsinki, I extend my sincere thanks to them all for the fabulous work they have done!

Meillä Kasvitieteellisessä puutarhassa tänään työskentelevillä on ollut etuoikeus niin sanoakseni hioa raakatimantti täyteen loistoonsa. Edeltäjämme suunnittelivat Kumpulan puutarhan, linjasivat kokoelman tieteellisen rakenteen ja sisällön, rakensivat alueen ja hankkivat suuren osan kasveista.

Meidän työvuoromme osui Kumpulan avaamisprojekti.

Sen eteen olemme nyt kolmen ja puolen vuoden ajan tehneet työtä – ja työtä onkin riittänyt! Kumpulan puutarha oli nimittäin 2000-luvulle tultaessa jo huolestuttavasti

päässyt ränsistymisen alkuun. Riittämättömien resurssien paineessa istutukset olivat kasvaneet ylitiheiksi, rikkaruohot alkaneet tukahduttaa kokoelmakasveja, käytävät liettyneet, lampi kasvanut umpeen ja erilaiset rakenteet rapistuneet.

Minua on avaamisprojektin läpiviemisessä siunattu vertaansa vailla olevalla tiimillä! Tiimillä, joka niin ulkona puutarhassa kuin sisällä toimistossakin on käsittämättömän sitoutuneesti ja vaivoja säästämättä raatanut puutarhan eteen. He ovat loihtineet Kumpulan puutarhasta todellisen kruununjalokiven suomalaisten puutarhojen joukossa – kehtaan tämän sanoa, sillä oma roolini tässä prosessissa on ollut lähinnä vain ”päästää porukka irti”, antaa heidän käyttää taitojaan, luovuuttaan ja ahkeruuttaan yhteisen päämäärämme saavuttamiseksi.

Hyvät työtoverit, kiitän teitä kaikkia – niin virallisesti puutarhan johtajan ominaisuudessa kuin koko sydämestäni henkilökohtaisesti, työporukan yhtenä ylpeänä jäsenenä!

Kiitän myös koko Luonnontieteellisen keskusmuseon, emolaitoksemme, avaamisprojektin töihin osallistunutta väkeä. Ilman teidän apuunne kone olisi huolestuttavasti sakannut loppumetreillä.

Finally, I want to thank the University of Helsinki whose leaders have shown admirable perseverance in this age of short-cycled projects. The support we here at the garden have received from both the financial and the technical administration in the last three years has helped us in believing that we can reach the goal, and kept us going till this opening day – and, hopefully, beyond!

Talking about links of a chain, we should constantly keep in mind our own role as links in the chain of generations. The current generations are faced by the thankless task of saving the rapidly disappearing diversity of plant species on earth. The most gloomy predictions hold that as many as 50% of the world's c. 300,000 plant species may become threatened with extinction within this century. This sad reality has become a central focal point of Botanic Gardens within the past decades.

Endangered plants are safe-guarded by collections at Botanic Gardens, as exemplified by one tiny species of the raspberry and bramble genus (*Rubus*) grown here in Kumpula: it is the only plant species that is known to have gone extinct in the Finnish nature due to human activity. However, it was saved and placed in the collections of Finnish Botanic Gardens, and is being re-introduced to the wild. Indeed, we should take very seriously not only the task of

studying our plants and teaching our children about them, but also to make sure they have the plants there in the first place when they grow up!

But tonight is the time for celebration. We finally have the possibility to invite to Kumpula Botanic Garden exactly those future governing generations for whom we do our scientific, educational, and conservation-related work every day. And their parents and grandparents. All and everyone who wishes to share our enthusiasm for plants. In a while from now, Minister of Education Ms. Henna Virkkunen will arrive and formally open Kumpula Botanic Garden for the public.

While waiting for that, please join me in a toast for the success of Kumpula Botanic Garden!

Nostakaamme malja Kumpulän kasvitieteellisen puutarhan menestykselle!

Toivon, että viihdytte täällä tänä iltana ja että teillä on mahdollisuus jäädä ihailemaan puutarhaa avajaisseremonian jälkeen!

I do hope you enjoy yourselves tonight and have some time to stay and admire the garden after the opening ceremony!



## TIEDE JA TUTKIMUS

### Liito-oravia ja luhukuoriaisia Jyväskylän Seminaarinmäellä

Tanja Koskela, intendentti  
Jyväskylän yliopiston museo,  
luonnontieteellinen osasto

#### Seminaarinmäen kampusalue

Jyväskylän yliopiston vanhin kampusalue, Seminaarinmäki, on rakennus-, kulttuuri- ja puutarhahistoriallisesti erityisen arvokas kokonaisuus, jonka tunnettu rakennushistoria ulottuu aina 1700-luvulle saakka. Seminaarinmäen alue ja siellä sijaitsevat rakennukset on suojeltu Valtioneuvoston päätöksellä 15.10.1992 (päättös numero 14/561/92 Valtioneuvoston suojeluluettelo, Keski-Suomen lääni).

Seminaarinmäen alue on monipuolisine kasvi- ja eläinlajistoineen merkittävä myös luonnonhistoriallisilta arvoiltaan. Jo pidempään (ennen varsinaisia luontoselvityksiä) on ollut tiedossa, että alueella on esimerkiksi lepakoita ja liito-oravia sekä harvinaisia lahoppukovuoriaisia.



*Liito-orava (Pteromys volans) päivälennillä D-rakennuksen seinustalla. Kuva: Heikki Rantatupa.*

#### Historia- ja maisemaselvityksistä luontoselvityksiin

Alueiden maanomistajan (Senaatti-kiinteistöt) tilauksesta Seminaarinmäelle tehtiin vuosien 2008 ja 2009 aikana ympäristöhistoriallinen selvitys ja maisemaselvitys. Vuonna 2008 ilmestyi tutkija Mari Forsbergin julkaisu ”125 vuotta Seminaarinmäen puistoalueiden historiaa. Jyväskylän yliopiston Seminaarinmäen puutarha- ja ulkoalueiden suunnitelmat vuosina 1882–2007” ja vuonna 2009 Maisemasuunnittelu Hemgårdin julkaisu ”Jyväskylän yliopiston Seminaarinmäki. Maisemaselvitys ja hoito-ohjelma”.

Edellä mainittujen selvitysten luontevana jatkeena olivat kevään-syksyn 2009 aikana toteutetut luontoselvitykset. Selvitykset tehtiin Senaatti-kiinteistöjen, Jyväskylän kaupungin kaavoituksen ja Jyväskylän yliopiston museon luonnontieteellisen osaston yhteistyönä. Selvitysalueeseen (yht. noin 27 hehtaaria) kuului Seminaarinmäen koko asemakaavamuutosalue, jossa on mukana yliopiston maa-alueiden (n. 16,2 hehtaaria) lisäksi myös kaupungin omistuksessa olevia maita.

#### Miksi luontoselvityksiä?

Seminaarinmäen luontoselvitysten yleisenä tarkoituksena oli kartoittaa mahdollisen uhanalaisen tai muuten huomionarvoisen lajiston ja elinympäristöjen esiintyminen hyödynnettäväksi alueen asemakaavamuutoksen ja viheralueiden hoitosuunnitelman laadinnassa sekä vaaralliseksi arvioitujen vanhojen puiden kaatosuunnitelman toteutuksessa.

Alueella tehtiin seuraavat selvitykset: liito-orava (Taru Heikkinen), sammalet (Riikka Juutinen), lahoppukovuoriaiset (Tero Toivanen), linnusto (Tero Toivanen), putkilokasvit (Timo Kypärä), lepakot (Mikko Erkinaro) ja sienet (Katja Juutilainen).

Senaatti-kiinteistöt vastasi selvitysten kustannuksista. Jyväskylän kaupungin kaavoitusbiologi Taru Heikkinen ohjasi ja koor-

dinot selvitysten tekoa sekä teki erillisselvityksistä yhteenvetoraportin. Yliopiston museon luonnontieteellinen osasto organisoivat selvitysten laatijat sekä tarjosi heille työtiloja ja apu työvoimaa esimerkiksi eliönäytteiden lajitteluun.



Lahopuuhyönteisselvityksessä käytetty ikkunapyydys Villa Rana -rakennuksen puistikossa. Kuva: Joel Rahkonen.

### Luontoselvitysten antia

Luontoselvitysten mukaan Seminaarinmäellä esiintyy, sammalia lukuun ottamatta, uhanalaisia lajeja kaikista selvityksessä mukana olleista lajiryhmistä. Selvityksissä havaittiin kolme valtakunnallisesti uhanalaista lajia: liito-orava (*Pteromys volans*), kyrmysepikkä (*Eucnemis capucina*) ja ahosilmäruoho (*Euphrasia rostkoviana* ssp. *fennica*). Valtakunnallisesti silmälläpidettävästä lajistosta havaittiin valkotupisieni (*Volvariella hypopithys*) ja alueellisesti uhanalaisista kyläkellukka (*Geum urbanum*). Lepakoista alueella havaittiin pohjanlepakkoa (*Eptesicus nilssonii*) ja viiksisipiä/isoviiksisipiä (*Myotis daubentonii/brandtii*). Liito-orava ja lepakot kuuluvat Luontodirektiivin liitteen IVa lajistoon, jonka mukaan niiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kielletty (luonnonsuojelulain 49. pykälä).

Aiempina vuosina alueelta on myös tavattu uhanalaisuusluokituksessa vaarantuneiksi luokitellut pikkutikka (*Dendrocopus minor*) ja varpunen (*Passer domesticus*) sekä silmälläpidettävät sienet oliivinastakka (*Chloroencoelia versiformis*) ja huopakääpä (*Onnia tomentosa*).

Lisäksi alueella havaittiin useita harvinaisia lahopuukovakuoriaisia (esimerkiksi otosikossa mainituista luuhukuoriaisista *Ato-*

*maria bescidica* ja *Cryptophagus fuscicornis*) sekä luontoarvoja ilmentävää savikkosiipisammalta (*Fissidens viridulus*).



Kevätlinnunherne (*Lathyrus vernus*) Moirisharjun kupeessa. Laji on Pohjois-Hämeen eliömaakunnassa harvinainen. Kuva: Timo Kypärä.

## Miten turvata alueen luontoarvot jatkosakin?

Seminaarinmäen luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen merkittävässä asemassa ovat iäkkäät jalot lehtipuut, jotka voivat tarjota vuosikymmenien ajan elinympäristön lahoppuusta riippuvaisille eliölajeille kuten erilaisille kovakuoriaisille, sienille sekä kolopesijöille. Iäkkäällä ja lahoavalla puustolla on erityistä arvoa myös puistomaiseman kannalta: vanhat puut ovat merkittävä osa Seminaarinmäen puistomaista luonnetta ja niiden säilymistä tulee vaalia, tietysti yleisen turvallisuuden sallimissa rajoissa. Tämä edellyttää erilaisen näkökohtien sekä arvojen ja arvostusten yhteensovittamista.

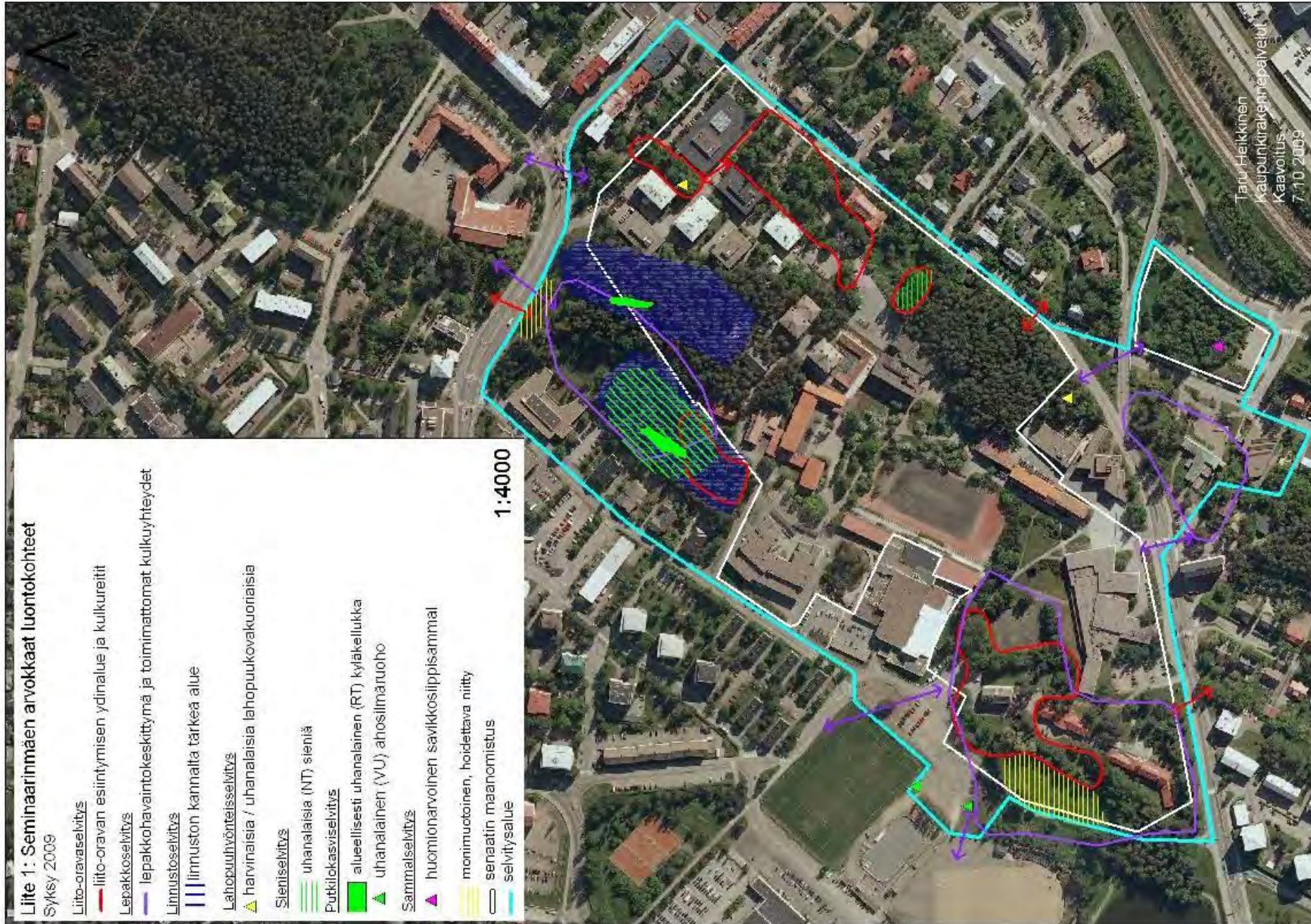
Kussakin erilliselvityksessä annettiin tarkempia suosituksia, mitä tekijöitä tulisi ottaa huomioon maankäytön suunnittelussa sekä puistoalueiden ja puuston hoitotöissä, jotta alueen luontoarvot säilyisivät jatkosakin. Yhteenvetoraportin mukaan tulevaisuudessa pitäisi kiinnittää huomiota etenkin ekologisten yhteyksien turvaamiseen ja kehittämiseen alueella niin liito-oravien ja lepakoiden kuin ihmistenkin turvallisen ja miellyttävän liikkumisen kannalta. Kaiken kaikkiaan Seminaarinmäki osoittautui luonnonarvoiltaan hyvin monimuotoiseksi, suorastaan biodiversiteettikeitaaksi keskellä kaupunkia.



*Hippoksen urheilukenttien kupeessa laajalla parkkialueella kasvaa ahosilmäruoho (Euphrasia rostkoviana ssp. fennica). Laji on valtakunnallisesti uhanalainen ja luokiteltu vaarantuneeksi (VU). Kuva: Timo Kypärä.*

### Lähteet:

Heikkinen, Taru 2009. Seminaarinmäen luontoarvot – kooste tehdyistä selvityksistä.



Karttakuvasa näkyvät Seminaarinmäen arvokkaat luontohavainnot.

## KUULUMISET

### Kuulumisia Joensuusta

#### Marja Aalto

Pietarsaaren porukalle esitän vielä kerran monet kiitokset hyvin järjestetyistä kesäpäivistä!

Kesäpäivillä kerroin, että avomaalle on näkyvälle paikalle tulossa koivukoe. Alue on nyt laitettu kuntoon, ja näillä näkymin koe alkaa kesällä 2010. Näillä resursseilla ei haittaisi, vaikka koko avomaa muuttuisi tutkimus- ja koealueiksi. Meillä on käytännön hommissa 3 kokopäiväistä työntekijää – Laura Laakkonen, Sari Meriläinen ja allekirjoittanut. 2 puolikasta – Anita Anttila ja Teija Ikonen. Puolikkailla kun pyörivät myös samat lomat, niin aika paljon ollaan ihan kolmen työntekijän turvin käytännön hommissa. Joten varsinkin kesäaikaan tilanne on suorastaan mahdoton. Tänä syksynä saimme ESR:n projekti rahoilla työntekijöitä syksypuolella, peräti 6 henkilöä. Onneksi tänä syksynä teimme pitkästä aikaa siemenluettelon ja näin ollen siementen hankintareissut ja puhdistukset ovat sujuneet vähän isommalla porukalla.

Vanha sanonta ”valtion leipä on pitkä, mutta kapea” alkaa siis olla kohta historiaa.

Itselläni tuo vielä on ollut totta, kohta tulee 30 vuotta täyteen! Mielenkiintoisia aikoja elellä, ulkopuolista rahoitusta, kun pitäisi alkaa virrata! Me Joensuun porukka olemme toki uranuurtajia tällä saralla, sillä Jo-

ensuun kaupunki on maksanut meillä perhostarhauksen jo vuodesta 1998, vielä on ainakin sopimusta vuodelle 2010. Toivottavasti tämä yhteistyö jatkuu tämänkin jälkeen. Pääsylipputulothan ovat myös meillä



*Juuso tapasi eläinlääkäri Jari Ahon röntgenissä käydessään.*



kaikilla ulkopuolista rahoitusta. Voi, kun vain saisi asiakkaita käymään tasaisemmin ympäri vuoden. Talviaika on ihan liian hiljaista aikaa. Olemme pitäneet talvisin erilaisia teemanäyttelyitä ja järjestäneet piirustuskilpailuja, Juuso-papukaijaopastuskierroksia lapsille jne. Jotain pitäisi taas keksiä!

## Jyväskylän yliopiston puutarhan kuulumiset

**Hillevi Kotiranta 12.11.2009**

### Puistojen kesähoito

Kiinteistöjen ja viheralueiden hoidossa ei tapahtunut merkittäviä muutoksia. Kaikki yliopiston viheralueet ovat kiinteistöhoitoyhtiö RTK-Palvelu Oy:n hoidossa.

Syksystä 2007 alkaen RTK:n puutarhurina toimineen Nina Vääräsen tärkein työ yliopiston alueilla on istutusten hoito. Etenkin perennaryhmien siisteys onkin kohentunut parin viime vuoden aikana. Ninalla oli neljä opiskelijatyttöä kesäapuna ryhmien perkauksissa. Vaikka yliopiston alueiden hoitamisessa olisi riittävästi tekemistä, niin puutarhuri apulaisineen joutuu hajottamaan työpanostaan useisiin muihinkin RTK:n sopimuskohteisiin.

### Viheralueet kutistuvat

Jyväskylä yliopiston laajeneminen Ylistönrinteelle alkoi 1990-luvun alussa. Nykyisin Ylistöllä sijaitsevat kemian, fysiikan ja bio- ja ympäristötieteiden laitokset, kiihdytinlaboratorio ja nanotiedekekus.

Uusien rakennusten myötä viheralueet ovat joutuneet väistymään ja muuttumaan. Viimeisin rakennusvaihe (2008–2009) oli kiihdytinlaboratorion laajennus, jonka alle jäi tuhat neliötä puistoaluetta. Alueen jo 1991–1992 istutetuista puista ja pensaista siirrettiin kaksi tammea ja kolme koiranheitettä. Kasvit jouduttiin siirtämään kasvukauden aikana, mutta juurihoidettu tammi ja heidet selvisivät siirrosta. Sen sijaan ilman esivalmistelua siirretty tammi kuoli.

Välittömästi urakka-alueeseen rajoittuvan fysiikan pääsisäänkäynnin vieressä säilyi pieni viherkaistale, johon entisestä istutuksesta jäi pensasruusua; uutena urakoitsija istutti pylväskatajaa ja korpipaatsamaa.

### Puistojen kunnostusta erillisurakkana

Senaatti-kiinteistöt myönsi edellisen talven aurauksista säästyneet 10 000 euroa varsinaisen hoitosopimuksen ylittävään puistoalueiden hoitoon. Sillä sain omatoimisesti hankkia taimia ja työtä.

Maaliskuussa tehtiin koristeomenapuiden hoitoleikkauksia Seminaarinmäen puistoissa ja Mattilanniemessä. Lumien sullettua Mattilanniemessä paljastuivat suuret myyrätuhot, ja niinpä valtaosa tuosta budjetista kului myyrien vaurioittamien pensaiden alasleikkauksiin eikä suunnitelmassa olleita perennaryhmien peruskunnostuksia voitu toteuttaa. Entisiä istutuksia täydennettiin Seminaarinmäellä Musican ja Pitkädun ryhmässä.

Senaatin ja yliopiston välisten omistussuhdemuutosten takia erillistyöt piti tehdä elokuun loppuun mennessä, mikä jonkin verran karsi syysistutuksien toteuttamista. Erillistyöt teki Keski-Suomen Puutarha-Apu Oy ja RTK Palvelu Oy.

### Istutukset 2009

Seminaarinmäen Musican seinustan ryhmän kiiltotuhkapensaiden eteen istutettiin suikeroalpia (*Lysimachia nummularia*). Syksyllä monipuolistettiin sipulikukkavalikoimaa istuttamalla neljää erilaista narsisia, yhteensä 100 sipulia.

Kukkasipuleita istutettiin myös Pitkäkatu 1 Pinsetti-rakennuksen pihaan, joka on nykyisin tilapäisesti päiväkotikäytössä. Perennaryhmän pionien ja liljojen väleihin istutettiin helmililjaa, kirjopikarililjaa ja kasvitieteellisiä tulppaneja yhteensä 190 sipulia.

Viime vuosina uudisrakentamisalueena ollut Ylistönrinne on kokenut suurimmat muutokset niin alueiden kuin lajistonkin kohdalla. Jotain entisestä on jäljellä keskitasanteella, jossa puuvartisina lajeina ovat mm. vuori- ja kynäjalava, kotimaiset ruusulajit ja pylväskatajat.



Seminaarinmäellä *Musica*-rakennuksen edessä kasvaa kiiltotuhkapensasta. Kevätväriä tuovat tulppaanit ja narsissit, etualalla liljatulppaanilajike 'Giuseppe Verdi' ensimmäisenä kukintakeväänään. Tänä syksynä istutettiin lisää kukkasipuleita ja ryhmän reunaan suikeroalpia.

Osa ruohovartisista lajeista on uusittu keran tai pari joko lajin huonon menestyksen tai rikkakasvien vuoksi. Hyvin menestyviä ovat esim. taponlehti (*Asarum europaeum*) ja ahomansikka (*Fragaria vesca*), huonosti menestyy mm. lehtomikkä (*Pulmonaria obscura*). Viime kesänä ketopuolelle istutettiin ketoneilikkaa (*Dianthus deltoides*) ja lehtopuolelle lehtomikkää.

### Remonttien myllerryksessä

Seminaarinmäellä syksyllä 2008 alkaneen historiallisen Seminarium-rakennuksen (Constantin Kiseleff 1883) peruskorjaus valmistuu vuoden loppuun mennessä. Myös ympäristön nurmialueita on kunnostettu, mutta pihan viimeistelytyöt jäävät keväeseen.

### Uuteen aikaan

Yliopiston hallinnon uudistumisen myötä myös kiinteistöhoito uudistuu. Vuoden 2010 alusta yliopiston kiinteistöjä hallinnoi Suomen Yliopistokiinteistöt Oy. Kiinteistöinsinööri Jani Virtanen Jyväskylän yliopiston tilapalvelusta on valittu kiinteistöpäälliköksi Suomen yliopistokiinteistöille Jyväskylään.

## Kuopion yliopiston tutkimuspuutarhan kuulumisia

**Elina Häikiö 11.11.2009**

Terveiset Kuopiosta kasvihuoneiden vuosisiivouksen ja influenssaepidemian keskeltä!

Mullistavin tapahtuma Kuopion yliopiston tutkimuspuutarhalla tänä vuonna oli pitkäaikaisen puutarha-amanuenssin Leena Tiluksen eläkkeelle jääminen. Leena oli työskennellyt puutarhalla vuodesta 1983 lähtien ja aikamoinen määrä tietoa ja kokemusta lähti hänen mukanaan. Leenan läksiäisiä vietettiin 23.4.2009 kakkukahvien ja vanhojen kuvien katselun merkeissä.



Leenan tilalle palkattiin toukokuun alusta lähtien Elina Häikiö, ja preppaaminen aloitettiin huhtikuun alussa väitöskirjatyön viimeistelyn lomassa. Elina on peruskoulutukseltaan kasvfysiologi ja valmistunut filosofian maisteriksi Turun yliopistosta vuonna 1997. Väitöskirjatyö valmistui toukokuussa 2009 ja väitöskirjan aiheena olivat otsonin ja maaperän typhen vaikutukset kotimaisella haavalla ja hybridihaavalla. Puutarha-amanuenssin paikka on tällä hetkellä auki ja täytetään virallisesti ensi vuoden alusta.

Emme pystyneet osallistumaan Pietarsaaren neuvottelupäiville syyskuussa työ- ja siviilikiireiden takia. Elina käväisi kuitenkin kesäkuussa Helsingissä EuroGard V -kokouksessa haistelemassa uusia tuulia ja esittäytymässä ainakin osalle suomalaista puutarhaporukkaa. Kokous oli upea, oli hienoa saada olla mukana!

### Tutkimustoimintaa puutarhalla

Ruohoniemen koekentällä käynnistyi uusi kaksivuotinen koe, jossa tutkitaan kohotetun lämpötilan ja kohotetun otsonipitoisuuden vaikutuksia koivun ja kuusen taimiin avokenttäoloissa. Tutkimuskasvihuoneissa alkoi niin ikään kaksivuotinen koe, jossa tutkitaan radioaktiivisen hiilen ( $^{14}\text{C}$ ) kulkeutumista maaperästä kasveihin ja ilmakehään. Koekasveina ovat bioenergiakasvina käytettävä ruokohelpi ja mänty.



Kansainvälistä yhteistyötäkin tehtiin. Corinna Liersch Osnabrückin yliopistosta saapui Kuopioon maaliskuun lopulla, ja hänelle perustettiin puutarhan alueelle n. 180 m<sup>2</sup> koealue, jonne kylvettiin ja istutettiin lähes 2000 lutukkaa (*Capsella bursa-pastoris*). Rinnakkain Kuopionkokeen kanssa samanlaisia koealoja perustettiin mm. Etelä-Siperiaan ja Alpeille, ja niissä tutkitaan eri maantieteellisten populaatioiden eroja itämisessä, kasvussa, kukkimisessa ja siementämisessä sekä näiden tekijöiden vaikutusta populaatioiden menestymiseen erilaisissa kasvuympäristöissä. Corinna työskenteli lutukkapellollaan aamusta iltaan seitsemänä päivänä viikossa ja palasi syyskuussa Saksaan Barbara Neufferin ryhmään raportoimaan ja analysoimaan tuloksiaan. Me sitouduimme jatkamaan tutkimusta jättämällä n. 100 m<sup>2</sup> koealan seurantaa varten ja keräämään seuraavien kymmenen vuoden aikana näytteitä koealueella menestyvistä lutuk-

kayksilöistä. Tutkimusta johtavat professorit Barbara Neuffer Osnabrückista ja Karl-Georg Bernhardt Wienistä.

### Miehiä ja marjanpoimijoita

Topin kesälomansijaisena toiminut Heikki Salesvuo raivasi harjoittelijoiden avustuksella rantaryteikön (ja siinä sivussa jättiputkikasvuston) aidan takaa ja vaikka laituriilta ei uimaan uskaltauduttukaan, vietettiin yksi kesäinen iltapäivä laiturin kupeessa kahvia juoden ja makkaraa paistaen. Myös puutarhan portin nurkalta metsään leviävä lupiinikasvusto niitettiin ja mietittiin lupiinintorjuntastrategioita tuleville vuosille. Riittääkö niittäminen vai pitääkö myrkyttää? Hyviä vinkkejä otetaan vastaan!

Vanhoista pensasmustikoista saatiin tänä kesänä hyvä sato, mutta puutarhalla ei ollut poimijoita satoa korjaamaan. Ilmoitimme itsepoiminnasta ensin ympäristötieteen laitoksen väelle ja sitten myös yleisemmin yliopiston henkilökunnalle, ja poimijoita kävikin muutaman viikon aikana kymmenittäin, ja suurin osa sadosta saatiin talteen ja parempiin suihin.

### Puu- vai eläintarha?

Vuoden 2008 ennusteet isosta myyrävuodesta toteutuivat, ja myyrät tekivät talven aikana tuhojaan puutarhalla. Niille olivat

kelvanneet niin nuoret taimet kuin vanhat paksukaarnaiset puutkin. Myös koepuiksi tarkoitettut puutarhan seinustalla ruukuisaan talvea viettäneet koivun ja männyn taimet oli syöty maan pintaa myöten. Kuusen taimet eivät sentään olleet myyrille maistuneet.



Syksyllä huomasimme, että joku oli päättänyt tehdä voitavansa estääkseen etelänruttojuuren hallitsemattoman leviämisen lammen rannalla ja syönyt suurimman osan valtavasta kasvustosta. Notkuvan herkkupöydän äärestä tavattiinkin piisami poikineen. Onneksi meillä oli työssäoppimisjaksolla metsästystäkin harrastava tuleva puutarhuri Erja Nieminen, joka tarttui toimeen, ja niin alkoi piisamien loukutus. Loukkuun menneitä eläimiä yritettiin aluksi vain kuljettaa pois puutarhan alueelta, mutta luultavasti ne uivat takaisin, koska joka aamu loukusta löytyi uusi piisami. Erja oli

kuitenkin saanut selville, että Ähtärin eläinpuistossa oli pulaa piisameista, ja lopulta viisihenkinen perhe sai kyydityksen Ähtäriin ja lisäksi uutuuttaan kiiltävän kodin eläinpuistosta...!



### Työvoima-asiaa

Uusi siviilipalvelusmiehemme Sampo Savolainen käväisi huhtikuun ajan harjoittelemassa, oli toukokuun Lapinjärvellä ja aloitti meillä sivarina kesäkuun alusta.

Tutkimuspuutarhalla tulee tänä vuonna työskennelleeksi 30 henkilöä, joiden työpanoksesta muodostuu n. 8 henkilötyövuotta. Työharjoittelijoita, -kokeilijoita ja työelämävalmennettavia pyörähti kevään ja kesän aikana reilusti toistakymmentä. Edellisvuonna palkkatuella työllistetyt työntekijät jäivät pois kevään korvalla, ja uusia määrärahoja ei luvattu. Saimme kuitenkin

yliopiston palkkarahastosta määrärahan, jolla palkattiin tutkimusteknikoille vuosiloma- ja sairauslomansijaiset kevät- ja kesäkuukausille. Lokakuussa hallituksen lisäbudjetin myötä saimme työllistämismäärärahoja puutarhurin ja kenttämestarin palkkaamiseksi marras-joulukuulle mm. helpottamaan parhaillaan meneillään olevaa kasvihuoneiden vuosisiivousurakkaa ja auttamaan viikonloppupäivystyksissä. Palkkatuen käytön mahdollisuuksista uudessa Itä-Suomen yliopistossa kukaan ei uskalla vielä sanoa mitään, joten jäämme odottelemaan ohjeita.

### Tulevaa

Kuopion yliopiston tutkimuspuutarhan kuulumisia kirjoitetaan nyt viimeisen kerran. Ensi vuoden alusta lähtien Kuopion yliopisto lakkaa olemasta ja siirrymme joensuulaisten kanssa osaksi Itä-Suomen yliopistoa. Tutkimuspuutarhan tulevaisuus on avoin, sillä Itä-Suomen yliopistossa tulee olemaan kolme puutarhaa: kasvitieteellinen puutarha Joensuussa, tutkimuspuutarha Kuopiossa ja Savonlinnan kampuksen puutarha. Kuopion tutkimuspuutarhan päätehtävänä on kasvien kasvatusta opetuksen ja tutkimuksen tarpeisiin sekä kokoelmien ylläpitoon. Nämä tehtävät eivät uuden yliopiston myötä häviä mihinkään. Toivottavasti. Moni asia tulee muuttumaan, mutta toivotaan, että puutarhan toiminta jatkuu.

Kotisivujen osoite muuttuu. Tutkimuspuutarhalla tulee jatkossakin olemaan omat kotisivut ([www.uef.fi/tutkimuspuutarha](http://www.uef.fi/tutkimuspuutarha)), joita rakennellaan ja päivitetään sitä mukaa kun päästään sisään uusiin systeemeihin.

#### **Yhteystiedot** (1.1.2010 lähtien):

Tutkimuspuutarha  
Itä-Suomen yliopisto, Kuopion kampus  
PL 1627 (Neulaniementie 7)

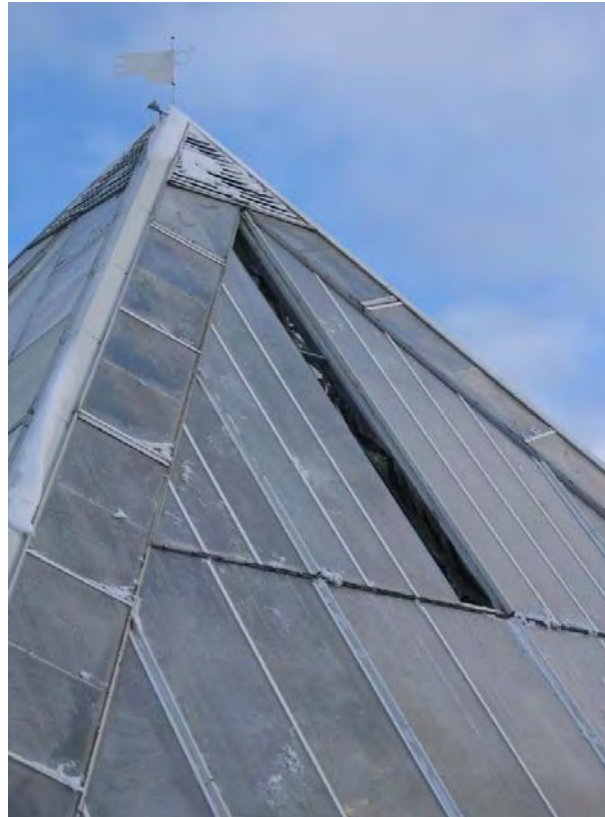
## **Puutarhan kuulumiset Oulusta**

**25.11.2009 T. Kauppila**

### **Kiinteistö**

Vuosi 2009 lähti vauhdikkaasti käyntiin. Uudenvuoden aattona poikkeuksellisen kova myrsky koetteli pyramidien kestävyyttä irrottaen lopulta noin 7 metriä pitkän ja 50 cm leveän pleksin trooppisen osaston seinästä. Onneksi myrsky laantui pian, samoin pakkanen. Aineksia oli suurempaan katastrofiin mutta onneksi kiinteistönhuolto oli ajan tasalla. Reikä saatiin peitettyä rivakasti eikä lämpötila päässyt laskemaan missään vaiheessa niin alas että kasveja olisi kuollut. Henkilökunnasta aika tuoreeltaan vauriota pääsivät todistamaan Aino ja Marko.

Pleksien kestävyydestä on ja oli ollut puhetta ennenkin, mutta tämä osoitti, että olisi aika tehdä jotain. Pleksit on kertaalleen vaihdettu pyramidien olemassaolon aikana, ja nykyiset ovatkin olleet jo noin 15 vuotta eli yhtä kauan kuin edelliset.



*Myrskyn repimä Romeon seinä.*

Senaatti-kiinteistöt päätti kuitenkin korjata vain vialliset pleksit ja kunnostaa saumat. Tämä tehtiinkin heti alkukesästä, mutta ai-

ka monta halkeamaa sinne jäi odottamaan seuraavaa myrskyä...

Muuten niin parjattu Senaatti-kiinteistöt on osoittanut myötämielistä suhtautumista puutarhan "hankkeisiin". Kesän aikana olemme saaneet kunnostetuksi hyötykasvi- ja koristekasviosastojen käytävät. Useampi tonni kivituhkaa on levitetty käytäville ja 4,5 km kestopuulautaa on tehty laatoiksi vanhojen ja jo vaarallistenkin tilalle.

Laitehankinnoissa on varmistunut kryolaitteiston hankinta, johon Rikalan puutarhasäätiö osallistuu 4500 €:n osuudella. Kryosäilytys on menetelmä, jossa kasvu-asteita, kuten silmuja tai versonkärkiä, pitkäaikaissäilytetään nestetyypessä (-196 °C) tai sen kaasufaasissa (alle -150 °C).

Tiedekunnasta myönnettyllä rahalla hankitaan kasvimuseon luentotilaan kiinteä videotykki sekä dokumenttikamera. Puutarhan sisätiloihin saatiin lisää tukiasemia langattomalle WLAN-verkolle. Kaikille avointa Pan-Oulu- ja yliopiston henkilökunnan Univ-staff-verkkoa voidaan nyt käyttää kaikkialla sisätiloissa kasvihuoneita lukuun ottamatta. Langatonta tiedonsiirtoa on päästy kokeilemaan myös ulkona. Kannettavalla tietokoneella saadaan yhteys puutarhan tietojärjestelmään, ja kirjauksia voidaan tehdä suoraan kentällä.

## Uusia atsaleoja kokoelmiin

Keväällä siirrettiin puutarhan kokoelmiin noin 80 uutta atsaleaa, jotka olivat olleet koekentällä testauksessa jo neljä kesää. Tässä Helsingin yliopiston soveltavan biologian laitoksen koemateriaalissa on 12 erilaista atsaleaa, joista on valittu ainakin kaksi uutta lajiketta markkinoille. Lähes kaikki yksilöt ovat menestyneet hyvin koekentällä, ja jäämme mielenkiinnolla odottamaan kevään ja alkukesän kukintaa, kun ne ovat nyt yleisökin nähtävillä.

## Henkilöstöasioita

Mari Miranto aloitti maaliskuun alussa VACCIA- projektin suunnittelijana Oulussa. Marin töihin on kuulunut mm. kasvien ex situ -workshopin järjestäminen Oulussa 15.4.09 ja valtakunnallisen etäsuojelutilanteen kartoittaminen.

Maaliskuussa vietettiin puutarhallakin pitkään toimineen toimistosihteerin Marjatta Palukan läksiäisiä. Marjatta oli viimeiset vuodet toiminut biologian laitoksella, mutta läksiäiset hän halusi pitää nimenomaan puutarhalla, minne kokoontuikin koko joukko hänen vanhoja työtovereitaan.

Työvoimatilanne oli tänä vuonna aika hyvä. Varsinaisia kausityöntekijöitä palkattiin 3 ja työvoimahallinnon kautta oli yhteensä 11 eri henkilöä. Lisäksi puutarha-alan harjoit-

telijoita ammattikorkeasta ja ammattiopistosta oli yhteensä 8. Työväkeä oli täydentämässä vielä yksi siviilipalvelusmies sekä pari yliopisto-opiskelijaa. Ensi vuonna tilanne saattaa olla huomattavasti huonompi. Yliopistouudistuksen myötä saattaa tulla sellainen tilanne, että työllistämistuella ei saada enää palkattua edes ilta- ja viikonloppuvartijaa, mikä tähän asti on ollut minimitavoite.

## Työmatkoja ja kokouksia

Marko Hyvärinen ja Risto Virtanen osallistuivat museopäiville Helsingissä 23.–24.3.09, missä päällimmäisenä asiana olivat yhteiset tietokannat. Ensi vuonna museopäivät pidetäänkin Oulussa ja tarkoitus on kokoontua isommalla porukalla siten, että myös kasvitieteellisten puutarhojen neuvottelupäivät yhdistetään tähän tapahtumaan.

Huhtikuun alussa Aino, Annikki, Jari, Tuula ja Tuomas vierailivat Blomqvistin taimistolla Lepplaxissa, missä kasvaa meidän lisäämiä solukkotaimia mm. mansikoista, viiniköynnöksistä ja kirsikoista. Pääsimme näkemään käytännössä, miten solukkotaimet jatkavat matkaa markkinoille. Samalla kartutimme sekä yhteisiä että yksityisiä koelmia tältä hyöty- ja marjakasveihin erikoistuneelta taimistolta ostaen mm. pari ”harvinaista” australianwollemiaa.

Suomen Orkideayhdistys piti aluekokouksen puutarhan ja museon tiloissa sunnuntaina 26.4.09. Esitelmät kaupallisista hybrideistä ja uusimmista valaistusmenetelmistä kiinnostivat kymmeniä paikallisia orkideaharrastajia. Paikalla oli myös väkeä Rovaniemeltä ja Kajaanista saakka.

Kesäkuun alussa Helsingin EuroGard-kokoukseen ja Kumpulán avajaisiin osallistuivat Marko, Mirja, Riikka, Ritva ja Tuomas. Kokousvieraita matkasi pohjoisen retkelle Oulun kautta oppinaan Leif, Marko ja Henna.

Mirja ja Tuomas osallistuivat elokuun alussa MTT vetoisen perennaprojektin tapahtumaan Piikkiössä. Jo vuonna 2005 alkaneessa hankkeessa etsitään hyviä julkisille paikoille sopivia perennoja kantavalintakokein sekä eri puolelle Suomea perustetuina koeloin (mm. Oulun kaupungissa kuusi koepaikkaa). Samalla reissulla vierailtiin Turun puutarhassa Aarnon opastuksella.

Henna Pihlajaniemi osallistui Rovaniemen kaupungin ja MTT:n perustaman uuden arboretumin avajaisiin, jotka pidettiin 20.8.2009. Rovaniemen Apukassa sijaitsevaan puulajipuistoon Oulusta lähetettiin mm. tunturi- ja vaivaiskoivua sekä luvattiin kasvattaa ohotanalppiruusua myöhemmin toimitettavaksi.

Syyskuussa osallistuttiin puutarhojen neuvottelupäiville Pietarsaassa. Oulusta mukana olivat Marko, Tuula, Ritva, Jouni, Tuomas, Annikki ja Jari. Pajuasiantuntija Tapani Uronen vieraili puutarhalla 21.9.09 ja teki selkoa puutarhan usein niin hankalista pajuista ja poppeleista.

Siemenretkelle Kilpisjärven maisemiin osallistui Ritva, Tuula ja Tuomas sekä etelän vahvistuksena Uskin Katja. Kelit olivat suosiolliset, ja pääsimme tällä kertaa nousemaan Norjan rannikolta kohti Haltia aina Kuolasjärvelle saakka. Viime kerralla kun lumi ja jää estivät turvallisen etenemisen kohti lapinalppiruusumättäitä. Muita kerä-

yskohteita olivat Skibottenin rannat, Salloaivi sekä meno- ja paluumatkan eri kohteet Ruotsin rajan tuntumassa.

Uusi siemenluettelo julkaistaan loppuvuodesta ja mainittakoon, että Oulukin on vihdoin liittynyt Rion Biodiversiteettisopimukseen perustuvaan kasvitieteellisten puutarhojen väliseen kasvimateriaalin vaihtojärjestelmään (IPEN International Plant Exchange Network).

Marko osallistui Itämeren kasvitieteellisten puutarhojen kokoukseen Vilnassa 15.–18.9. ja heti perään New Plants for Northern Periphery Market, EU-hankkeen aloituspalaveriin Piteåssa 21.–23.9. Tähän monikansalliseen hankkeeseen osallistuu Oulun puutarhan lisäksi MTT Rovaniemi, Piitimen kunta, Islannin yliopisto ja Orkneyn saarelta maatalousinstituutti. Tavoitteena on löytää uusia pohjoisissa oloissa menestyviä koriste- tai hyötykasveja pohjoisille taimimarkkinoille. Tämä tapahtuu valitsemalla ja lisäämällä uusia, ei vielä markkinoilla olevia kasveja ja istuttamalla niitä kunkin yhteistyökumppanin demonstraatioalueille. Hankkeeseen liittyen syksyn mittaan Oulussa on käynyt vieraita Islannista ja Ruotsista. Projektin päätöskokous tullaan pitämään Oulussa v. 2012.



*Siementen keruussa Salloaivin rinteillä Tuomas, Tuula ja Katja*

## Juhlapuu istutettiin kasvitieteelliseen puutarhaan

”Oulun yliopiston 50-vuotisjuhlapuu istutettiin Linnanmaan kasvitieteellisessä puutarhassa keskiviikkona 26.8.2009. Juhlapuun istutus oli viimeinen Oulun yliopiston monista merkkipuosijuhlallisuuksista. Puun istutti rehtori Lauri Lajunen.

Juhlapuuna istutettiin keltamarjapihlaja (*Sorbus aucuparia* ‘Xanthocarpa’), geenimuuntelun seurauksena syntynyt kotipihlajan keltamarjainen lajike. Pihlaja valittiin juhlapuuksi kasvitieteellisen puutarhan ehdotuksesta, koska pihlajien suku, *Sorbus*, on Suomen puuvartisten kasvien seuran valitsema vuoden 2009 nimikkopuusuku.

Keltamarjapihlaja on ensimmäinen juhlapuu, joka on istutettu kasvitieteelliseen puutarhaan yliopiston merkkipuoden kunniaksi. Kasvitieteelliseen puutarhaan on aiemmin istutettu muun muassa Suomen itsenäisyyden 75-vuotisjuhlapuu ja eläkkeelle siirtyneiden professorien nimikko- ja läksiäispuita” ([www oulu.fi/ajankohtaista/uutiset/2009B/juhlapuu.html](http://www oulu.fi/ajankohtaista/uutiset/2009B/juhlapuu.html)).

## Ex situ suojelua – Ruijanesikkoa palautettiin luontoon

Kasvitieteellisessä puutarhassa on jo vuosia kasvatettu uhanalaista ruijanesikkoa. Syyskuun alussa otettiin uusi askel lajin suojelussa, kun tätä luonnonkasveista lisääntyä kasvia palautettiin takaisin luontoon.

Yli kaksisataa kappaletta taimia istutettiin Siikajoen Merikylänlahdelle. Hanke oli näyttävästi esillä sanomalehti Kalevassa sekä Siikajoen paikallislehdessä. ([www.kaleva.fi/plus/Ruijanesikkoja-palautetaan-luontoon/812026](http://www.kaleva.fi/plus/Ruijanesikkoja-palautetaan-luontoon/812026)) (18.11.2009).



Yliopiston 50-vuotisjuhlapuu keltamarjapihlaja (*Sorbus aucuparia* ‘Xanthocarpa’).  
Kuva: Lassi Kalleinen

## Opinnäytteitä ja opetusta

Yhteistyöstä ammattikorkeakoulun kanssa on poikunut kaksi opinnäytetyötä puutarhan käyttöön:

Pelkonen, Leena. 2009: Yrtti- ja mauste-taulut Kasvitieteelliselle puutarhalle. Opinnäytetyö Puutarhatalouden koulutusohjelma. Oulun seudun ammattikorkeakoulu.

Schroderus, Tiina. 2009: Oulun yliopiston kasvitieteellisen puutarhan opetus käytön kehittäminen – kohteena lehtokasvillisuus. Opinnäytetyö Puutarhatalouden koulutusohjelma. Oulun seudun ammattikorkeakoulu.

Opinnäytteitä tullaan hyödyntämään yleisön palvelussa ja kouluille tarjottavana materiaalina sekä verkkoversioina että kentällä. Myös lajintuntemuksen ja hyötykasvien opintomonisteen ovat uudistuneet tänä vuonna.

Hiltunen, Ritva 2009: Puutarhakasvien lajintuntemus. Opintomoniste 756311A

Hiltunen, Ritva 2009: Hyötykasvit. Opintomoniste 752394A. 55 s.

## Eläinkokeita

Biologista torjuntaa villakirvoja ja kilpikirvoja vastaan on monesti mietitty ja joskus kokeiltukin. Ongelmana on ollut tiettyjen eliöiden saanti ja tietenkin hinta. Hommaan haettiin ratkaisua yrittämällä kasvattaa eli-



öitä itse. Eläinmuseon tutkija Panu Välimäki otti kevään aikana muutamia eriä sekä *Coccophagus* spp. että *Metaphycus flavus* eliöitä kasvatukseen. Puutarhalta kannettiin syötävää viikoittain, ja aloimme odotella vain räjähdysmäistä lisääntymistä, jotta olimme pian omavaraisia näiden kalliiden elukoitten suhteen. Jostain syystä lisääntymistä ei tapahtunut kummallekaan lajille, vaikka eliöt pysyivät hengissä useamman kuukauden. Eliöiden toimittaja vakuutti, että erissä on aina mukana molempia sukupuolia, mutta siitä emme ole saaneet varmuutta. No, täytyy turvautua edelleen pirtuun (ulkoisesti) ja mekaaniseen puhdistukseen ym. perinteiseen.

Eläinkokeita on vuoden mittaan tehty ihan tieteellisestikin, kun osa puutarhan kasvihuoneista oli kesällä professori Arja Kaitalan perhostutkimuksen koekenttänä. Puutarha kasvatti ristikukkaisia perhosten ruuksi ja niittämättä sai olla kompostin takalaitakin, mikä on ollutkin tunnetusti perhostutkijoiden paratiisi (diversiteettiä riittää).

Yliopiston hallintovaalit pidettiin lokakuussa missä äänestettiin edustajat yliopistokollegioon ja tiedekuntaneuvostoihin. Vaalien tulos oli varsin hyvä, koska tiedekuntaan saatiin biologian laitokselta kaksi edustajaa eli Marko ja Laura Kvist sekä yksi tiedekunnan edustaja yliopiston collegioon.

## Pietarsaaren Koulupuutarhalla

Nyt kun on marraskuu ja pimeää suurimman osan päivästä, niin on aikaa tehdä katsaus menneeseen.

Kevätsiivous Koulupuutarhassa alkoi 28.4, kun kausityöntekijät aloittivat työnsä. Samalla huomattiin, että Victor Schaumanin pronssinen pää oli kadonnut. Se kuitenkin löytyi Kruunupyystä joltain hiekkamontuilta aika hyvässä kunnossa. Kuinka se sinne joutui, se ei selvinnyt.

Toinen mysteeri oli, kun lammikon vesi muuttui sammakonkutumaisen vihreäksi muutaman päivän jälkeen, kun se oli laitettu. Elintarvikelaboratoriosta käytiin ottamassa näyte, ja selvisi, että levää se ei ollut. Tarkemmin sitä ei selvitetty, ja vesi muuttui itsestään kirkkaaksi. Vähän varovaisin mielin laitoimme karpit lammikkoon, mutta kaikki kalat pysyivät hengissä ja vesi kirkkaampana.

Lintujen ruokinta kiellettiin kyltein kesäkaudeksi. Ruokinta onkin saanut melkoiset mitat, kun välillä tietyt ihmiset ”hiekoittavat” auringonkukan siemenillä, pullan muruilla ja popcornilla! nurmikot, käytävät yms. Pulut, naakat ja citylokit ovat lisääntyneet valtavasti näiden suotuisten olosuhteiden johdosta ihan kiusaksi asti. Tosin näemme

aika usein kanahaukan, joka käy hake-massa pullean paistin itselleen.

Tänä kesänä meillä työt hoitui joutuisasti, sillä meillä oli useita koululaisia kesätöissä. Jehona Miftari, Jonny Sulkakoski, Sara Hagman, Moa Sunabacka, Jani Filppula, Ronja Enlund, Piia Isokoski, Jonas Käldevist ja Adekanmbi Adeyeri (Mike) työskentelivät eripituisia jaksoja kesä-, heinä- ja elokuussa. Kolmen viikon pituisen työharjoittelujakson teki Michel-Alexandre de Grande kesäkuussa, ja puutarhaharjoittelijat Eija Joutsen ja Kerstin Granholm olivat vielä syksyllä töissä. Sepeliä levitettiin kaikille käytäville, ja muutoinkin puutarha oli hienossa kunnossa usean käsiparin johdosta. Monia koomisiakin tilanteita oli, kun töitä aamuisin jaettiin kolmella eri kielellä. Ei kielimuuria, vaan kieli solmussa. =>



Huurteinen risiini koulupuutarhassa.  
Kuva: Monica Öhland.

Kausityöntekijöinä olivat tutut Helen, Pirjo ja Seija, ja he lopettivat 26 viikon työnsä 23.10. Jälleen liian aikaisin, sillä lämpimän syksyn ansiosta lehdet tippuivat maahan vasta myöhemmin. Mutta kun rahat on loppu, niin ei voi mitään.

Kuten monen muunkin kaupungin, niin myös Pietarsaaren pitää ensi vuonna säästää suuria summia. Tällä hetkellä neuvotellaan henkilöstön kanssa lomarahojen pidättämisestä tai vaihtoehtoisesti palkattoman loman ottamisesta. Mikäli näistä ei ratkaisua löydy, on uhattu lomautuksella. Milloin ja kuinka pitkäksi aikaa sekä millä tavalla puutarhan toimintaan se tulee vaikuttamaan, siitä ei ole vielä tietoa.

Toiveena on ollut, että puutarhasta saisi enemmän informaatiota englannin kielellä. Esitteiden muodossa sekä nimikylteissä voisi olla englanninkielinen nimi.

Suorakylvöjä penkkeihin tehtiin enemmän. Se onnistui hyvin, ehkä pitkän kasvukauden ansiosta, ja sitä tullaan vieläkin lisäämään. Pionisortteja lisättiin ja ne tulivat Taivassalosta Pionien Kodista ja kevätsipuleita tilattiin Korpikankaalta.

Sään puolesta tuntuu, että meillä oli lämmin ja pitkä kesä. Mutta kun katsoo tilastoja lähemmin, niin lämpötilat olivat kesä- ja heinäkuussa vuoden 2008 tasolla, josta taas puolestaan muistuu mieleen viileä ke-

sä. Elokuu oli pari astetta viime vuotta lämpimämpi. Kesä oli kuiva, ja vaikka sääennusteet lupasivat usein sateita, niin saimme turvautua kasteluun.

Ilkivalta jatkuu samanlaisena, eikä ratkaisua tunnu löytyvän. Siirrettävä valvontakamera oli koulun pihalla asennettuna jonkun aikaa, ja siitä saatiin hyviä tuloksia, mm. huumerikoksen selvittämisessä. Tasakassa pidettäviä ryöstöhälyttimiä hankittiin työntekijöille, ja ensi kesälle on suunnitella vartiointipalvelua. Ehkä naapuritontille tuleva poliisitalo rauhoittaa tilannetta, varsinkin, jos poliisit joskus ehtisivät kävelemään puutarhan läpi.

Tämän vuoden huipennus oli tietenkin meillä järjestettävät neuvottelupäivät. Saimme tilaisuuden esitellä Pietarsaaren monia kohteita mm. Koulupuutarhan, Aspegrenin puutarhan ja Nanoqin. Kuulimme esitelmän Pietarsaaren historiasta museonjohtaja Guy Björklundin esittämänä ja taimistoviljelijä Leif Blomqvistin omenapuu-lajikkeista. Ehkä tärkeimpänä tulee mieleen kuitenkin yhdessäolo, keskustelut ja ajatusten vaihto. Kiitos osallistumisesta!

Lämpimin terveisin **Päivi, Monica ja Koulupuutarhan väki**

## Norssin puutarhurit Seminaarin puutarhassa

**Laura Puolamäki**

Rauman Normaalikoulun paikalla oli 1900-luvun alkuvuosikymmeninä opettajaseminaarin harjoituskoulun koulukasvitarha. Aikojen saatossa kasvitarha sai väistyä laajenevan koulun tieltä. Nykyinen koulukasvitarha sijaitsee suunnilleen samalla paikalla, jolla seminaarin opiskelijat viljelivät omia palstojaan osana opettajaopintoja.

Normaalikoulussa päätettiin käynnistää uudelleen puutarhatoiminta osana opetussuunnitelmaa syksyllä 2008. Puutarhatoiminnan tavoitteena on hyödyntää puutarhapedagogiikkaa osana muuta opetusta, kehittää oppilaitten ympäristösuhdetta sekä edistää kokonaisvaltaisesti Seminaarinmäen alueen kulttuuriympäristön säilymistä palauttamalla koulukasvitarha alkuperäiseen käyttöönsä. Toiminta aloitettiin yhden lukuvuoden projektilla. Projektiin osallistuvat koko Normaalikoulun oppilaat.

Projektin alkajaisiksi oppilaille kerrottiin seminaarin ja koulukasvitarhan historiasta, hyödyntäen alueen yleisinventoinnista saatuja tietoja. Seuraavaksi oppilaat saivat valita jokaiselle luokalle kaksi viljelykasvia, yhden esikasvatettavan ja yhden suoraan avomaalle kylvettävän, muistelevat luo-



kanopettajat Kirsi Urmson ja Outi Kokkonen.

Palstat perustettiin seminaarin puutarhuriina toimineen Matti Parikan yhdessä Kajaanin ja Jyväskylän seminaarien puutarhureiden kanssa vuonna 1915 julkaiseman *Kansakoulun puu- ja kasvitarhasuunnitelmia* -nimisen oppaan mukaan.

Opettajankoulutuslaitoksen puutarhan henkilökunta oli apuna kasvivalinnassa. Kevättalvella, kylvöjen alkamista odotellessa oppilaat keräsivät projektikasveistaan tietoa eri lähteistä ja esittelivät tutkimustuloksiaan koulun aulaan perustetulla puutarhaseinällä. Myöhemmin puutarhaseinää täydennettiin eri työvaiheita ja kasvukautta esittelevillä kuvilla. Siten voitiin syksyllä koulun jälleen alkaessa palauttaa oppilaitten mieliin, miten paljon oli jo tehty ennen sadonkorjuun koittamista, Kirsi Urmson kertoo.

Kesän ajan palstat olivat puutarhurien hoidossa ja Seminaarinmäellä vierailevien matkailijoiden ja kaupunkilaisten ihailun kohteena. Kasvitarhan opastauluissa kerrottiin puutarhaprojektista ja kansakoulujen kasvitarhojen ja puutarhaopetuksen historiasta.

Syksyllä koulutyön alkaessa oli sadonkorjuun aika. Moni oppilas pesi perunoita ensimmäistä kertaa elämässään perunannostopäivänä, nykyään kun kaupassakin myydään valmiiksi pestyä perunaa pienissä

pusseissa multaisten perunalaarien väistyessä taka-alalle. Perunasato pestiin koululla ja vietiin keittäjälle. Lounaaksi saatiin itse kasvatettuja, nostettuja ja pestyjä perunoita.



*Kevään koittaessa päästiin puutarhalle kylvötoihin. Kylvöt onnistuivat hyvin, ja koulutavia taimia oli reilusti yli oman tarpeen. Ekaluokkaiset myivät ylimääräiset basilikan taimet ja saivat luokalle jäätelörahat. Kuva: Kirsi Urmson*



*Ennen kesäloman alkua kylvettiin siemenet myös omille palstoille ja istutettiin perunat. Perunanistutuksessa asiantuntijana toimi opettajankoulutuslaitoksen puutarhuri Anna Innola. Kuva: Kirsi Urmson*

Projektin aikana oppilaat kertoivat työn lomassa oman perheensä puutarhakulttuurista. Monesti kokemukset ja tiedot puutarhakasveista olivat peräisin isovanhemmilta, omassa perheessä ei puutarhaviljelyä

juurikaan harrastettu. Koulukasvitarhatoiminta näyttääkin pedagogisesti palaavan osittain alkuasetelmiinsa, puutarhaviljelyn taitojen opettamiseen ja kasvun ihmeen seuraamiseen.

Opettajan näkökulmasta projekti antoi mahdollisuuksia kokonaisuuksien hahmottamiseen. Sen aikana tehtiin monia töitä maan kunnostuksesta lähtien ja tutustuttiin työkaluihin. Puutarhaprojekti integroitui moniin eri oppiaineisiin ja aihekokonaisuuksiin, kiittelee Outi Kokkonen. Projektivuoden jälkeen koulukasvitarha otetaan pysyväksi osaksi Normaalikoulun opetussuunnitelmaa, toteavat opettajat lopuksi.

## Kuulumiset Savonlinnan kampuksen puutarhalta

**Anja Romana 12.11.2009**

Tämän kesän piristyksenä oli käynti Pietarsaareessa, vielä kiitokset neuvottelupäivien järjestäjille ja kiitokset siitä energiala-  
tauksesta meren rannassa.

Meidän ”suuri” projektimme on ollut nimikyltit. Olimme aikoneet saada kaikille kasveille nimikyltit jo Savonlinnan neuvottelupäiville, mutta vasta tänä kesänä saimme

enemmän kylttejä esille. Ensi kesänä saamme toivottavasti riittävästi kylttejä paikoilleen jo alkukesästä. Access-taitojen hioutuessa onnistuin tekemään kyselyn, josta olisi kerralla saanut tulostettua kaikki tarvittavat nimilaput. Parempi myöhään kuin ei milloinkaan.



*Nimikyltit odottamassa ensi kesää. Kuva: Anja Romana 18.11.2009.*

Kasvien paikkatietoja on hiottu T-Puskaan ja haaveillaan vielä karttapaikkojen ja nimien yhdistämisestä. Syksyn työt ovat edenneet hyvin. Joitakin istutuksia oli vielä suunnitteilla, mutta taitaa talven tulo tulla esteeksi.

Tänä syksynä oli iloinen toiminnan laajenus, kun kotitalouden opiskelijat tulivat 2x2 tuntia töihin kaksi kerrallaan. Heistä on ol-

lut paljon apuakin, ja he ovat päässeet lähemmin tutustumaan puutarhaan. Sitä kautta puutarhan tuotteiden käyttö kotitalousopiskelijoiden käytännön töissä onkin lisääntynyt. Osa opiskelijoista ei ehtinyt käydä syksyllä kahta kertaa ja he tulevatkin kevään mittaan täydentämään ”työvelvollisuutensa”. Normaalikoulun taholta on myös lisääntyvää kiinnostusta yhteistyöme laajentamiseksi.



*Koru- ja lukkizinniat samettikukkien joukossa. Kuva: Anja Romana.*

Luonto käyttäytyy eri vuosina eri tavalla, joten meillä punaherukoita onkin edelleen pensaissa. Vielä viikolla 46 herkuttelin ma-

keaksi muuttuneilla marjoilla, vielä jäätyneinäkin ne maistuivat oikein herkullisilta. Marika Kettunen pystyttiin työllistämään tänäkin kesänä. Yksi korkeakouluharjoittelija oli töissä noin kaksi ja puoli kuukautta. Lisäksi oli pari osa-aikaista harjoittelijaa.

Vettä satoi lähes ihanteellisesti, sopivan määrän ja sopivin väliajoin. Meidän tarvitsi kastella ulkona vain pari kertaa alkukesällä ja silloinkin vain kesäkukkia ja pieniä taimia. Kastelun kannalta katsottuna oli paras kesä kahteenkymmeneen vuoteen.

Marika jatkaa joulukuun 4. päivään asti. Sain lisäksi harjoittelijan, joka voi jatkaa



*Marjat ja omenat päärynän takana. Kuva: Anja Romana*  
töitä huhtikuulle asti. Näin on talvikin pelastettu, ei tarvitse olla aivan yksin. Yhteensä

minulla on 18 työkuukauden verran apua tänä vuonna.

Työ on monella tapaa päivä kerrallaan elämistä. Ensi vuoden alusta yliopistomme nimi muuttuu Itä-Suomen yliopistoksi, ja tätä kirjoittaessani en vielä tiedä mihin yksikköön puutarha ensi vuonna kuuluu. Todennäköisesti asia selviää vuoden vaihtumiseen mennessä.

## Turun kuulumisia Ruissalosta

### Simo Laine ja Matti Yli-Rekola

Puutarha näytti menneenä kesänä taas hoidetulta parin kolmen vuoden jälkeen. Palaute monilta säännöllisesti puutarhalla vierailevilta kävijöiltä oli positiivista, johon voin itsekkin yhtyä. Suurin kiitos tehdystä työstä kuuluu henkilökunnalle, niin vakinaiselle kuin määräaikaisellekin. Taantumamytä puutarha sai työllisyysvaroin pitkää aikaa peräti kaksi puutarhuriä kesän ajaksi ja hienoa oli, että kyseiset henkilöt ovat osaavia. Puutarhan tulorahoituksella palkattiin kaksi ennestään tuttua puutarhuriä täydentämään joukkoamme. On valitettavaa, että osaavasta työntekijästä on pakko luopua, sillä näitä ”ei kasva” joka oksalla. Harvinaisemmaksi tuntuu käyvän sekin, että ahkeruus, ammattitaitoisuus ja työ-

aikojen noudattaminen löytyvät samasta henkilöstä. Työelämän perustaidoista juuri työajat ja niiden noudattaminen tuntuvat yleisesti olevan todella vaikeita monille. Hoidon suhteen puutarhan kesä meni siis hyvin, eikä hoitotappioita ole löytynyt kovin paljon tähän mennessä.

Suurempia rakennushankkeita ei kesällä ollut, mutta onneksi ei suuria huoliakaan rikkoontuneiden laitteiden kanssa. Hoitokoneet tosin tuntuivat olevan kuluneena kesänä herkemmin verstaalla korjattavina kuin monena aikaisempana vuonna.

Syyskesällä huoltopihaan alue pysyi pitkään märkänä ja vuoden ajateltiin olevan kaupungin vesijohdossa, joka kulkee ko. alueen kautta. Kaupungin yksikkö saapui paikalle ja löysi oman ehjän vesijohtonsa. Peitettyään kuopan he avasivat kohdan, josta vesi pulppusi, ja puutarhan oma kesävesijohtohan vuosi liittimen kohdalta. Kaupungin vesilaitoksen miehet vaihtoivat vanhan liittimen uuteen – toki laskuttaen työstä jälkikäteen.

Puutarhan vanhasta, niittypintojen hoitoon tarkoitettusta lautasleikkurista on aika jättänyt, ja se kelpasi enää romuttamolle. Niityt hoidettiin ulkopuolisen urakoijan toimesta, joka on meillä muutaman kerran aikaisemminkin työn tehnyt. Hän leikkasi ja keräsi koneellaan kahteen kertaan uudisalueen niittypinnat.

Talvi teki jo tuloaan tänne lounaisrannikolle, mutta hellitti sitten otettaan. Marraskuun ajan on päästy parantamaan ulkopuutarhan rakenteita. Kesävesihanojen paikkoja on siirretty niityn konehoidon kannalta sopivampiin paikkoihin ja kesävesijohtoverkostoa laajennettu. Hyötykasvitarhan tietyltä alueelta vesi purkautui kesän aikana lähes kokonaan pintavetenä, mikä oli poikkeavaa. Kartoista ei myöskään selvinnyt, miten alueella sijaitsevat salaojaputket oli asennettu. Osa salaojaputkistoa jouduttiin vaihtamaan ja puhdistamaan vanhan osuuden oltua lähes täynnä poppelin juuria. Vielä on edessä maantien viereisen avo-ojan putkitus. Kun viimeinen kolmesta avo-ojasta saadaan putkitettua ja peitettyä maalla, koko alue voidaan hoitaa ajoleikkurilla. Aiemmin ojien reunat oli hoidettava siimaleikkurilla.

Puutarhan nykyisen kasvihuonerakennuksen suunnittelun yhteydessä oli varauduttu varavoiman käyttöön. Rakennuskustannuksia karsittaessa säästettiin mm. varavoimakoneesta ja sen asennuksesta. Asiaa on kuitenkin puutarhan toimesta pidetty esillä, kun on päästy keskustelemaan Senaatti-kiinteistöjen edustajien kanssa. Muutama vuosi sitten asia liikahti eteenpäin niin paljon, että Senaatti-kiinteistöt toimitti lähes käyttämättömän varavoimakoneen puutarhalle. Sen myötä tehtiin sähkösuunnitelmia ja laskelmia ko. koneen käyttöönottamiseksi, mutta maksajaa tälle työlle ei

löytynyt. Syksyisen palotarkastuksen yhteydessä asiasta jälleen mainittiin yliopiston kiinteistöpäällikölle. Marraskuussa tehtiin tarvittavat sähkötyöt, varavoimakoneen huolto ja sen sijaintirakennukseen tarvittavat muutoksen koneen käyttöä varten. Koekäyttö ja tarkistukset ovat vielä tekevässä.

### **Vuonna 2009 työskennelleitä määrällisiä työntekijöitä:**

#### Työkokeilu

Virpi Paakkarinen jatkoi 30.4. asti  
Tiina Lähteenmäki jatkoi 14.7. asti

#### Työelämän valmennus

Petri Heiskanen jatkoi 31.12. asti  
Taina Karkinen 17.2.–17.4.  
Virpi Huhta 1.6.–30.8.  
Hanna Salmi 1.6.–31.7.

#### (Työ)harjoittelu

Aino Malmi 23.2.–27.3.  
Laura Pulkkinen 23.2.–27.3.  
Elina Lehto 2.3.–15.8.  
Anna Koskela 1.6.–31.8.

#### Työllisyystehtävä

Heli Keinonen 1.4.–31.12.  
Tomi Willstedt 18.5.–17.9.

#### Kausityö

Seija-Riitta Williams 4.5.–30.9.  
Sergei Berezin 4.5.–31.8.

#### Siviilipalvelus

Jonatan Nyberg 9.3. 2009–  
31.1.2010

#### Oppisopimuskoulutus

Jouni Laivonen jatkoi koko vuoden

#### Sijaisuus

Sergei Berezin 1.9.–31.12. (Esa-Pekka Tuomisen sijainen)



Helsingin EuroGard V -kokouksen kynnyksellä 6.6. Ruissalossa vieraili kuuden henkilön delegaatio Petroskoin valtionyliopiston kasvitieteellisestä puutarhasta Elena Platonovan johdolla. Helsingin kokoukseen osallistuivat puutarhalta Aarno ja Matti. Matti osallistui myös 15.–18.9. Vilnassa pidettyyn Itämeren alueen kasvitieteellisten puutarhojen kokoukseen.

Ruissalo-yhdistys järjesti 19.11. lintujen suojeluun liittyvän IBA-seminaarin (Important Bird Area), jonka innoittamana syntyi Aarno Kasvin artikkeli tässä numerossa. Kansainvälinen BirdLife-järjestö on nimenmyöntänyt Ruissalon yhdeksi IBA:ksi, sillä saaren on katsottu olevan yksi Suomen tärkeimmistä lintujensuojelukohteista.

Puutarha aloitti osallistumisensa pääosin EU:n rahoittamassa 3-vuotisessa Developpark-projektissa, joka on Etelä-Suomea ja Viroa koskeva puistojen ja puutarhojen aluekehittämishanke. Sen aloituskokous pidettiin Turussa 4.–6. marraskuuta.

## Puutarhan ystävien toiminnasta

Vuosi 2009 oli ensimmäinen kokonainen toimintavuosi Puutarhan Ystäville ja jäsenmäärä oli 84 vuoden päätyessä.

Puutarhan ystävät tarjosivat keväällä neljä yleisöluentotilaisuutta. Osallistuminen olisi saanut olla runsaampaakin, mutta *Minne mennään* -palstalla tahtovat ilmoitukset jäädä huomaamatta monelta Turun Sanomien lukijalta.

Kevättalvella ystävien avustuksella rakennettiin pionimäen majalle uusi järviruokokatto, mikä ripeältä porukalta sujui nopeasti, kun materiaali oli järjestetty paikalle. Kesällä kesäkuusta elokuun puoleen väliin asti ystävät kunnostivat ja ruukuttivat myyntitaimia. Syksyllä saatiin aikaiseksi tarpeellinen haravointitalkoopäivä ja haravoitavaa talkooporukalla riittikin. Talkoopäivänä Puutarhan ystävät lahjoittivat ja istuttivat ensimmäistä kertaa puutarhan kevätukkapenkkiin tulppaanin sipulit.

Syksyllä pidettiin vielä yksi luentotilaisuus, jossa aiheina olivat pelargonit ja lumpeet, sekä marraskuussa valokuvailta, jossa Henrik Salenius esitti rakentamansa kuva-koosteen musiikin kera.

Yhdistys järjesti myös retkiä niin lähisudulle kuin vähän pitemmällekin. Käyntikohteina olivat Yltöisten arboretum ja alppi-

ruusupuisto, Ari Laakson hieno yksityinen arboretum Perttelissä ja Tukholman puutarhamessut. Dendrologian seuran Lou-nais-Suomen Quercus-kerhon kanssa järjestettiin yhteisretki Kumpulán kasvitieteelliseen puutarhaan ja kartano- ja puistoretki Uudenkaupungin suunnalle.

## Henkilöuutisia

### Kasviguru eläkkeelle

Ruissalon kasvitieteellisen puutarhan yli-puutarhuri Aarno Kasvi siirtyi eläkkeelle 1.10.2009 alkaen 68-vuotiaana. Tällöin hänen yhtäjaksoinen virkakautensa Turun yliopiston palveluksessa oli kestänyt lähes



*Kättelyvuorossa puutarhan esimies, biologian laitoksen johtaja Pekka Niemelä.  
Kuva: Merja Kastu.*

27 vuotta. Hänen aikanaan puutarha laajeni n. 7 ha:n alueesta yli 20 ha:iin sekä kehittyi uudistetun rakennuskantansa myötä merkittäväksi tutkimus-, opetus- ja yleisövalistuskohteeksi.

Suuren yleisön tietoisuuteen hän nousi monipuolisen ja pitkään jatkuneen puutarhakulttuurin koskevan tiedotus- ja valistus toiminnan ansiosta. Hän on ollut kysytty asiantuntija lehdistössä, radiossa ja TV:ssä, joissa hänen verbaaliakrobatiansa on oikein päässyt kukoistamaan jäljittelemättömän esitystyylin ansiosta.

Hän on tullut tutuksi myös puutarhakirjojensa, lehtikirjoitustensa ja lukemattomien esitelmätilaisuuksiensa sekä retki- ja puutarhaopastustensa välityksellä. Näistä hortikulttuurin edistämisen ansiosta hänelle myönnettiin alkukesällä 2009 puutarhaneuvoksen arvonimi.

Puutarhan kasvilajistoa Aarno on rikastuttanut lukuisilla keräysmatkoilla, joista ehkä merkittävimmät Altai- ja Sajan-vuoristoihin suuntautuneet. Keräyskohteiden suhteen hän on kaikkiruokainen, mutta erityisesti lauhkean vyöhykkeen puuvartistet ovat aina olleet lähinnä sydäntä. Monet hyöty- ja koristekasviuutuudet ovat tulleet Ruissaloon Aarnon toimesta, ja erityisesti niiden lanseeraaminen yleisempään tietoisuuteen on ollut yksi Aarnon lempilajeista. On sentään eräs kasviryhmä, jota Aarno inhoaa sydä-

mensä pohjasta: byrokratian kukkaset. Hallinnon adekot, rondot, travelit ja personekit ovat Aarnon kaltaiselle persoonalle vihonviimeinen keksintö.

Aarno on jaksanut saarnata mm. niittykasvien käytöstä niin kotipuutarhoissa kuin julkisissa puistoissa. Aina tilaisuuden tullen hän on ollut valmis esittelemään omaperäisiä ratkaisuja mm. puutarhan vahinkoeläinten päämenoksi.

Eryistä huolta Aarno on ollut kantamassa Ruissalon tammien ja tammimetsiköiden tulevaisuudesta. Hän oli puuhaamassa yleisölle tarkoitettua vetoamusadressia ”Pelastakaa Ruissalon tammet”, joka oli allekirjoitettavana puutarhan kahviossa. Aarnon havaintojen mukaan tammia oltiin suojelemassa hengiltä, ja tähän tarvittiin muutosta. Hän on ollut myös esillä kaupungin puistojen vaalimisen puolesta, erityisesti halunnut kiinnittää huomiota lajiston monipuolisuuteen ja niihin mahdollisuuksiin, joita Aurajoen rannat tarjoavat. Tämä viesti menikin perille yrityselämän taholle, joka oli valmis myötävaikuttamaan mainitun päämäärän saavuttamiseksi.

Puutarhalla järjestettiin 11. syyskuuta läksiäiskahvitilaisuus, jossa dekaani Jarmo Hietarinta luovutti Aarnolle yliopiston muistomitalin. Lahjakeräyksen tuotolla hankittiin retkivarusteita monitoimilinkkarista selkäreppuun tietäen, että kirjoituspöydän ää-

ressä Aarno tuskin pääasiassa tulee eläkepäiviään viettämään. Emeritus (täysin palvelut) on hänen kohdallaan hieman liioiteltu ilmaisu, sillä lukuisat vierailijaryhmät eivät jätä häntä rauhaan, vaan haluavat edelleen kasvioppaakseen Kasvin. (Matti Yli-Rekola)

## In Memoriam

**Mauno Yli-Pietilä (1943 – 2009)**



Ruissalon kasvitieteellisen puutarhan eläkkeellä ollut laboratoriomestari Mauno (Manu) Yli-Pietilä menehtyi 66-vuotiaana



24.10. 2009. Hän ehti toimia puutarhan palveluksessa lähes 18 vuotta työskenneltyään sitä ennen mm. tutkijana silloisen MTTK:n Piikkiössä sijaitsevalla puutarhaosastolla ja Turun yliopiston eläinmuseossa.

Ruissaloon Manu siirtyi v. 1986, ensin tutkimusapulaiseksi, mutta jo seuraavana vuonna nimike muutettiin laboratoriomestariksi. Hänen laaja-alaisesta luonnontuntemuksestaan ja -harrastuksestaan oli verratonta hyötyä hänen hoitaessaan mm. toimistotehtävien ohessa kasveihin ja puutarhanhoitoon liittyvää puhelinneuvontaa.

Melko pian Manun keskeiseksi työtehtäväksi kehkeytyi puutarhan siemenkeräystoiminta, joka koski puutarhan oman siemensadon ohella luonnonalkuperäistä, erityisesti hänen kotiseudultaan Lappi TL:stä peräisin olevaa lajistoa. Hänen keräyspanoksensa Index Seminummiin oli vuosikaudet suurempi kuin kenenkään muun. Pitkäaikaisen siemenkäsittelykokemuksen ansiosta hänelle kehittyi pistämätön taito siemenen laadunvalvonnassa. Vielä eläkkeelle siirryttyäänkin hän sinnikkäästi kartutti siemenluetteloita keräyksillään, vaikka fyysinen kunto ei sitä olisi enää oikein sallinutkaan.

Hänen työpanoksensa oli merkittävä myös alati vaihtuvien harjoittelijoiden ja muiden määrääikaistyöntekijöiden ohjaajana, eri-

tyisesti siementen puhdistukseen ja käsittelyyn liittyvissä töissä.

Manu oli mukana myös yliopiston henkilökuntayhdistyksen toiminnassa ja aina valmiina tarjoamaan apuaan edunvalvontasioissa. Manu muistetaan avuliaana, asiantuntevana ja tarvittaessa asioista selvää ottavana työtoverina, jonka puheenpartta sävytti usein hyväntahtoinen sarkasmi. (Matti Yli-Rekola)



## KEVYTTÄ JA PAINAVAA

### Pieni on kaunista, osa 2

#### Hannu Laatikainen

Joskus 1980-luvun puolivälissä, kun elämä oli yhtä kiertämistä ja kasvien kasvattaminen oli siksi vaikeaa, heräsi mielessäni ajatus matkapuutarhasta. Kasvien kasvattaminen on minulle jonkinlainen pakkomielle, joka on joka kevät pakko toteuttaa, olivatpa olosuhteet mitkä tahansa.

Olin löytänyt eräästä puutarhakirjasta kääpiökaunokaiset, *Bellium bellidoides* ja *B. minutum*, ja ajattelin, että niitä voisi kasvat-  
taa pienuutensa takia jossain laatikossa suuria määriä pienellä alalla ja näin saada

kaunokaisnurmikon vaikutelma vaikka kiverämaahan. Tuollaisen puutarhan voisi tarpeen tullen myös helposti siirtää muualle.

Ongelmana vain oli ettei kääpiökaunokais-  
ten siemeniä tai taimia ollut missään saatavilla. Lopulta kuitenkin tärppäsi, kun sain Oulun yliopiston siemenvaihdon välityksellä kummankin kääpiökaunokaislajin siemeniä. Odotin siemenistä kasvavan kaksi melko erinäköistä lajia, mutta ihmetyksekseni ne näyttivätkin varsin samannäköisiltä. Kun molemmat lajit lisäksi alkoivat kasvattaa maanpäällisiä rönsyjä, arvasin, että myös *B. minutum*it olivat itse asiassa *B. bellidoides*ia. Oikea *B. minutum* on yksi-  
vuotinen eikä kasvata rönsyjä. Se kasvaa luonnossa hyvin paikallisesti merenranta-  
kallioilla Välimeren itäosan saarilla. Sain myöhemminkin useita siemeniä eri kasvi-  
tieteellisiltä puutarhoilta *B. minutum*in nimellä, mutta kaikki ne osoittautuivat *B. bellidoides*iksi. Melkoisella varmuudella voi-  
kin sanoa, ettei oikeaa *B. minutum*ia ole ollenkaan viljelyksessä.

Sekaannus voi johtua siitä, että *B. bellidoides*, jolla seuraavassa tarkoitan kääpiökaunokaista, muuntelee varsin paljon. Ilmeisesti tämä johtuu siitä, että eri populaatiot kasvavat varsin erillään toisistaan läntisillä Välimeren saarilla Baleaareilla, Korsikassa ja Sardiassa. Joidenkin populaatioiden yksilöt ovat niin pienikokoisia,

että niitä on erehdyksessä saatettu luulla *B. minutumeiksi*. Kääpiökaunokaisen ruusukelehdet muuntelevat myös pitkänomaisen soikeasta aivan pyöreisiin. Samoin lehtien karvaisuus vaihtelee. Mykeröt sijaitsevat 2–14 cm pitkien, langanohuiden,

mutta yllättävän jäykkien, lehdettömien vanojen päissä. Itse mykeröt ovat 9–15 mm leveitä, laitakukkia on 11–14 (–20), ne ovat päältä valkoiset, mutta alapuolella niiden keskellä kulkee usein vaalean tai tummanpunainen juova, mikä tekee kukat hyvin

koristeellisiksi. Näin varsinkin aamuisin ja iltaisin, kun mykeröt ovat puoliksi sulkeutuneet ja punainen alapinta näkyy päällepäin. Kääpiökaunokaisten viehättävyyttä lisää voimakas vanamontuoksu, joka leijuu päivisin kasvuston yläpuolella. Kääpiökaunokainen onkin monenlaisten pölyttävien hyönteisten suosiossa. Ihmisen sen sijaan täytyy yleensä nöyrästi polvistua havaitakseen kääpiökaunokaisen sulouden.

Olen itse saanut kääpiökaunokaisesta valinnan avulla erityisen kääpiömäisen kannan, jolla on aivan pyöreät lehdet ja tummanpunajuovaiset laitakukat. Pyöreät lehdet korostavat kasvin kääpiömäisyyttä ja punavalkoiset kukat ovat koristeelliset. Piirros esittää juuri tätä tyyppiä.

Kääpiökaunokainen on sillä tavalla monivuotinen, että vaikkakin kukkinut emoyksilö tavallisesti kukinnan jälkeen kuoleekin, rönsytimet kukkivat vielä yleensä samana kesänä ja kasvattavat itse uusia rönsytimia. Rönsytimia voi talvetta sisälläkin vaikkapa viileällä ikkunalla, jolloin ne aloittavat kukinnan ikkunalaudalla huhtitoukokuussa. Eräänä syksynä minulla unohtui täällä Lapissa tuollaisia rönsytimia ruukuissa ulos talveksi. Hämmästykseni voi arvata, kun keväällä lumien sullettua tarkastelin ruukkuja ja havaitsin niissä eläviä kasveja. Kesällä taimet kukkivat normaalisti. Ei uskoisi Välimeren saaren pikku kasvilta tällaista kestävyyttä!



*BELLIUM BELLIDIoides L.*

Kääpiökaunokainen on monivuotisuudestaan huolimatta helpointa kylvää joka kevät uudelleen sisällä esikasvatukseen, jos vain on muistanut kerätä edellisenä kesänä siemeniä talteen. Kukinta alkaa parin kauden esikasvatuksen jälkeen. Se viihtyy kesällä parhaiten ulkona, mutta kukkii hyvin myös sisällä ikkunalaudalla, vieläpä melko varjossa. Luonnossakin sen sanotaan kasvavan melko kosteilla, avoimilla tai varjoisilla paikoilla ja siksi se myös viljelyssä vaatii melko tuoreena pysyvän mullan.

Olen itse useana keväänä pääsiäisen tienoilla huhtikuussa käynyt Mallorcalla ja yrittänyt löytää kääpiökaunokaisen luonnosta. Sen sanotaan olevan siellä yleinen ja kasvavan merenpinnan tasolta 1 400 m:iin. Kukinta-ajaksi ilmoitetaan huhtikuusta syyskuuhun. Hyvistä yrityksistäni huolimatta en ole löytänyt siitä merkkiäkään. Ilmeisesti olen ollut hieman liian aikaisessa ja kukkimattomana kääpiökaunokainen osaa piilotella todella hyvin.

#### Kirjallisuus

Beckett, Elspeth 1993: Illustrated flora of Mallorca. – Tutin, T.G. & Heywood, V.H. 1976: Flora Europaea IV.

## Lintuluentopäivän pitämätön puheenvuoro

Ruissalossa 2.12.2009, Arno Kasvi

Meillä puutarhalla pidetty lintuluento ei ollut ollenkaan hassumpi. Vain puutarhan kuulumiset jäivät kertomatta. Ehkä ne eivät ole niin tärkeitä kuin koko ajan kuullut mukavat tulokset lintulaskennoista ja eri lajien vahvuuksista Ruissalossa. Dosentti Esa Lehtoisen tutkimukset apulaisineen puutarhalla ovat juuri sitä, mitä olen halunnut yliopiston kasvitieteelliseen puutarhaan ja toimintaa, joka tuo jatkuvasti aktiviteettia puutarhaan monella tapaa. Kahvilan kävijämäärä on lisääntynyt linturengastuspäivinä, ja lintumäärät ovat runsastuneet säännöllisestä talviruokinnasta johtuen. Tästä taas johtuu, että bongareita on sään salliessa viikonloppuina liikkeellä runsaasti seuraten ajan-kohtaisia lentäviä puutarhalla.

Olemme itsekin osittain syyllisiä lintujen runsauteen puutarhan laaksossa. Meidän tarvitsemasta marja- ja siemensadosta on joskus vain rippeet jäljellä, kun aina tarkat siivekkäät kyttävät kypsyviä hedelmiä. Kaikkein erikoistunein on nokkavarpuen, koska se vahtii tarkkaan tammien latvoisissa, milloin rusokirsikan, *P. sargentii*, hedelmät vähänkin punertuvat, ja vie ne säännöllisesti heti. Rusokirsikan siemen on erityisen haluttua keräilijöille, koska meillä

on lajia monesta paikasta kukkivana, ja siemenet ovat hyvin itävää luonnonkantaa. On ihme, että kesäisin saadaan jotain kerättyä siemenvaihtoon, ja sekin vähä on aina kerättävä puoliraakana, jolloin itävyys kärsii.

Kaikki eri kirsikoiden villilajit kuuluvat pitkäkestoiseen koristekirsikkalajien koetoimintaan. Siinä tutkitaan, kuinka kestäviä ne ovat Suomessa, ja voiko lajeja viljellä omilla juurilla. Luonnonlajien hedelmät ovat vähälihaisia ja kypsyvät eri aikaan samassakin puussa eikä samanaikaisesti, kuten syötävät hapankirsikat. Imeläkirsikkaa ("linnunkirsikka"), *Prunus avium*, käytetään perusrunkona koristekirsikkalajikkeille Euroopassa, mutta laji kasvattaa useimmiten liikaa juurivesoja ja on liian kookas pienissä pihossa viljeltäväksi.

Huomasin jo 1970-luvulla Uppsalassa, että nokkavarpuet olivat hulluina erikoisesti *P. sargentii* ja kuriilienkirsikan, *P. nipponica* var. *kurilensis*, siemenluihin. Rastat ja harakat taas tahtovat viedä hyötykirsikoiden kypsyvät hedelmät kakkien siemenkivet puiden ja pensaiden alle. Sieltä nokkavarpuet löytävät siemenluut viimeistään keväällä, kun kasvillisuus ei enää peitä, joten tuho on täydellinen. Aikaisin esiintyvät viherpeipot keräävät hyötypuiden alle variseet talven vaalentaneet kirsikankivet pistäen kovilla nokillaan sisuksen kupuunsa.

Viherpeipot taas ovat parhaita Saskatoonin ahmijoita. Jos ne nielisivätkin koko marjan kuten rastaat, mutta ne kaivavat siemenet marjojen sisältä niin, ettei marjoja voi enää käyttää. Vaikka verkottaisi koko pensaan, viherpeippo pääsee kuitenkin sisälle, ja mustarastas tulee perässä syöden rikki-kaivetut marjanrippeet.

Saskatoonin, *Amelanchier alnifolia*, uusilla kaupallisilla viljelmillä onkin Suomessa ollut suuria lintutuhoja, jos viljelmällä ei ole vahinkolintujen ampumislupaa tai koko tarhaa ei ole suojattu verkolla. Saskatoon on yksi pohjoisamerikkalainen marjatuomipihlajalaji, joka on helpoista helpoin viljeltävä. Se kypsyy kaikkein aikaisin, usein heinäkuun alussa, mutta ne linnut... Kanadassa näin, kun paikalliset tilhet ahmivat saskatoonipensaan satoa heinäkuussa, kun itse söimme lounasta parin metrin päässä ulkoparvekkeella.

Toinen uusi aikainen marjakasvi on altalainen marjasinikuusama, *Lonicera caerulea* var. *edulis*. Keittiölajikkeella, jota toin Uppsalasta, on isot siniset marjat, jotka kypsyvät jo kesäkuun lopulla. Piirakka-aineita ei silti aina saa, kun viherpeipot ovat jo vieneet koko sadon. Meidän pensaat ovat suoraan Moskovan koelaitoksesta, Uppsalan kautta tänne tuotu, erikoisen satoisaa kantaa. Mutta minkäs teet, kun ottajia on heti, kun selkäsi käännät ja verkot eivät auta.

Ruusunmarjatkin ovat jääneet kaivelematta tänä syksynä, kun viherpeipot ovat vähentyneet, tai ovatko sitten lintumiesten ruuat parempia. Tavallisesti niille kelpaa hyvin kurtturehturuusujen siemenet ja paksu kiulukuori syys-lokakuussa, jos on vähänkin pakkasta. Lisäksi lähes joka toisessa kiulukassa oli sisällä valkeita toukkia ainakin vielä syyskuussa, kun kaivelin kiulukoi- ta valokuvausta varten syksyllä 2009. Ruusujen siemeniä emme juuri kerää. Ruusulajikkeet ovat niin moraalityöntä porukkaa, ettei koskaan tiedä, miten suvullisesti lisätyt ruusuntaimet kukkivat. Uppsalassa yliopiston kasvitieteellisessä puutarhassa ihmisiltä karanneet tai uloslasketut undulaatit ja kanarialinnut lyöttäytyivät viherpeippojen parveen. Ne kaivelivat myös kurtturehturuusujen isoja kiulukoi- ta ja lensivät aina lauman mukana karkuun, kun yritin ottaa niitä haavilla kiinni.

Kesäaamuiset harmaahaikarat alalammella, puutarhan rauhallisessa itäosassa, ovat oikeita herkkusuita. Ne käyttävät sammakoita ja vesiliskoja rannassa keväällä, kun kutu alkaa. Lisäksi ne poimivat pieniä kaloja, joita nousee padonkin yli laskuojaa pitkin puutarhan vesistöön merestä asti. Arkoina lintuina ne häviävät heti, kun työväki alkaa liikkua Ullan tammen lähistöllä, mutta olen niitä nähnyt vuosittain ja viikoittain viikonloppuisin, kun työväki on vapaalla.

Alalammella eivät viihdy yksin haikarat. Virkataloni alla talvehtivat rantakäärmeet käyttävät samoja välkehtiviä pikkukaloja, kymmenpiikkejä, laskuojasta suihinsa. Joskus laskuoja kuhisee viisienttisiä kaloja, kun pikkutirrit nousevat merestä laajan kaislikon läpi puiston lampeen. Kerran nostin opastaessani isoa rantakäärmemamma hännästä näyttääkseni rovaniemeläiselle turistiryhmälle ihmettä, ja samalla käärme oksensi 20 kalaa housuilleni. Ryhmä oli siinä vaiheessa jo kaukana kauhuissaan – eivät olleet kuulemma koskaan käärmettä nähneet. Vielä hauskempi tapaus oli, kun puutarhan vieras otti samaisella padolla kuvan isosta rantakäärmeestä, joka yritti tukehtua isoon sammakkoon. Hän näytti puhelinkameralla ottamaansa kuvaa puutarhan kahvilassa kysyen, olemmeko me kasvattaneet sekä sammakot että käärmeet turisteja varten puutarhaan.

Todellista vahinkoa ovat aiheuttaneet lukemattomat tikat, jotka kaivavat nuorista poppelinäytteiden tyvistä pois runkohaapsasen lihavia, valkeita toukkia. Toukkien poisto on ihan paikallaan, mutta siinä käsittelyssä vaan kuolee aina potilaskin. Tavallisesti kaivamisen aloittaa käpytikka. Sen jälkeen, usein talvella, palokärki jatkaa samasta nuoresta puusta, joka on vain 5 cm läpimitaltaan. Puuparka ei kestä sitä, että tyveen tulee sormenmentäviä reikiä ristiin rastiin, vaan kuolee pois. Samainen toukka pesii Ruissalon villeissä haavanty-

vissä. Pysyisikin siellä mutta ei, vieraspe-  
räinen poppelilajike maistuu aina parem-  
malta. Olemme menettäneet monta harvi-  
naista poppelilajiketta tikkojen toimiessa  
kirurgina. Toimenpiteitä on kehitelty vauri-  
oiden mukaan, että taimet saisivat kehittyä  
ilman toukkia ja tikkoja. Ruotsalainen kas-  
vipatologi Maj-Lis Pettersson Uppsalan  
Maatalousyliopistosta on julkaissut meidän  
kokeita kasvinsuojeluoppaissaan.

Viime kesän antia oli ison merikotkan las-  
keutuminen Ullan tammen lähelle samalla,  
kun vuokrakone leikkasi ja korjasi pois lop-  
pukesän heinäsatoa. Siinä meni monta  
sammakkoa, myyrien pesiä paljastui tietysti  
ja jotain muutakin syötävää – ehkä rusa-  
kon poikanen tms., koska herra laskeutui  
itse tarkistamaan leikattua sänkeä. Usein  
on kesäpäivinä nähty kotkan leijailua arbo-  
retumin nurmikenttien yllä.

Puutarhan siivekkäät yövieraat ovat luku  
sinänsä, eikä ole niin miellyttävää kerätä  
rusakon päättömiä jäänteitä pääkäytävältä  
aamuisin, kun menee vastaanottamaan  
turistiryhmiä. Se on ollut tavallista vuosien  
mittaan. Nytkin oli kaksi raatoa viikon vä-  
lein heti pyhäinmiestenpäivän pyhinä. On-  
kohan kyseessä pöllö vai kanahaukka?  
Olen nähnyt pari kertaa haukan popsivan  
lihavaa heinäsorsaa poskeensa Ruissalon  
sillan pielessä talven iltahämärässä, au-  
toista välittämättä. Kesällä on tavallista,  
että kerätyt rusakon raadot peitetään pois

silmistä meidän suureen kasvijätekompos-  
tiin lisäämään pieneliöiden biodiversiteet-  
tiä.

Muistan pari talvea Ruissaloon muutettuani  
1980-luvulla, kun kiikaroin papukaijamaisia  
käpylintuja, jotka rajoittivat käpypaljoutta  
Outorin tienhaaran vanhojen palsamipihto-  
jen, *Abies balsamea*, latvuksissa. Vanhat  
pihdat eivät yleensä enää kasva pituutta,  
mutta tuottavat sitä enemmän siementä  
taatakseen jälkikasvun. Emäpihdat poistet-  
tiin kaupungin toimesta metsää pilaamasta  
ja lintuja häiritsemästä. Meidän jalokuusi-  
istutukset ovat vielä kovin nuoria tehdäk-  
seen käpyjä. Japaninlehtikuusi, *Larix  
kaempferi*, on myös käpylintujen suosima.  
Silloin, kun käpylintuja on vaeltamassa,  
pitäisi puita istutettaessa aina istuttaa sa-  
maa lajia pieneksi ryhmäksi. Muuten ei  
tuulipölytys toimi ja kävyt jäävät siemenet-  
tömiksi. Muutkin tuulipölytteiset metsäpuut  
vaativat useita puita samaa siemenlisättyä  
lajia lähekkäin – siemensato ei onnistu yh-  
dellä tai kahdella puulla. Ehkä kun täytän  
90 vuotta, pääsen taas katsomaan käpylin-  
tija Ruissalossa.

Sahalininleppä, *Alnus maximowiczii*, -ku-  
janne Villa Fridhemien tien molemmin puolin  
on varma paikka, josta talvisin löytää ur-  
piaisparven. Runsaskäpyisinä lepissä on  
aina tuoretta siementä, ja pakkaspäivinä  
olen tunnistanut lähinnä urpiaiset lintu-  
laumasta. Sitkanleppä, *Alnus sinuata*, pen-

sasleppä sekin, on tien toisella puolella.  
Heinäkuussa marjovat tuohituomet kasva-  
vat leppien väleissä. Ne kypsyvät tuomila-  
jeista ensimmäisinä, jo heinäkuun alussa.  
Marjasato taas maistuu kottarais- ja ras-  
tasparville heti kypsyttyään.

Lintujen pesintärauhaa ja viihtymistä voi  
edistää yllättävälläkin tavalla. Silloin kun  
meillä on öisin kulkenut hyljättyjä kissa-  
raasuja, ovat pihani pikkulinnut pesineet  
rauhassa aivan marjakuusten alaoksilla.  
Olen ruokkinut heikoimpia öisin ulos, ja  
katteja on päästetty jopa traktoritalliin pak-  
kasilta piiloon. Kissan läsnäolo puistossa  
pitää pahimmat pesärosvot, eli oravat,  
poissa pienten siivekkäiden pesiltä melko  
hyvin, vaikka viirusilmiä ei päiväsaikaan  
olekaan näkyvissä. Oravat tunkevat itsen-  
sä rakennusten sisään pesien milloin vintil-  
lä kylmissä tiloissa tai laboratorion sisäka-  
tolla verkkosuojista huolimatta. Ne repivät  
itselleen sisäänmenoaukon vintille ja saa-  
vat aikaisin suuren poikueen. Samalla ne  
käyvät puu- ja pensastiheiköt kesästä ke-  
sään tarkkaan läpi etsien linnunpesiä. Jo-  
kavuotinen punavarpuksen pesien hävitys  
alkukesästä on oraville oikein mielipuuhaa.  
Vain silloin tällöin ilmestyvä kulkukissa pi-  
tää "peijsiä" hieman kurissa, ja puistolintu-  
jen pesät säilyvät. Joku kävi kaupungin  
toimesta lopettamassa meiltä pari kattia,  
kun narttukissa erehtyi tekemään pentuja  
sisätiloihin, ja oravat ottivat taas ylivallan.

Korvit, joita on kauan kuultu ja nähty iltojen hiljentyessä puutarhassa, olivat erikoisen röyhkeitä viime kesänä. Kuulin sepelkyyhkyjen ja rastaiden metelöinnin pihastani, kun ovi oli auki, ja näin kun korppiperhe teki syyniä kastanjassa sekä muissa lähipuissa. Ne etsivät pikkulintujen pesiä ja tyhjensivät samalla sepelkyyhkyen risupesän hevostastanjan suojuissa. Kivitasku ja töyhtöhyppä hävisivät, kun arboretumin kentille saatiin pysyvä ruohopinta. Perhosia ja muita hyönteisiä on kuitenkin ehkä enemmän, kun monivuotiset kukkakasvit pääsevät kunnolla leviämään, kuten kenttiä tehdessä ajateltiin.

Monet kaupunkilaiset kysyvät, mikä on tuo kirjava pieni lintu, joka on tiaisten seurassa ryöstämässä karstaohdakkeen siemenpalloja. Kyse on aina tikleistä, joita pesii puutarhassa, erikoisesti kompostialueen rikkaruohoissa viihtyen. Varpuspöllö on vakituinen vieras talvisin seuraten pihan askareita koivukokeiden latvoista. Joskus saalishiiret ovat niin suuria, ettei pyydystäjä pääse lentoon saaliinsa kanssa. Vain puutarhan krooninen rahapula estää meitä hankkimasta niittyjen hoitoon sopivia erikoiskoneita, joilla voitaisiin tehdä niittyjen leikkuu kasvustolle sopivimpaan aikaan. Nämä haaveet ovat olleet kauan hyllyllä ja työt on tehty laitteilla joita sattuu olemaan.

Kehittämistä riittää vuosiksi eteenpäin puutarhankin lintuviihtyvyyden parantamises-

sa, ja monet toimenpiteet voivat vaikuttaa koko Ruissaloon. Voin vain kuvitella, miten joskus saadaan pohjoisrannan isot kaislikot osittain laidunnukselle, ja isoille valkoposkihanhiparville tulee soveliaita pesimisaarekkeita pohjoisrannalle. Laidunnusajan lyhyempiruohoisten alueitten palauttaminen kaislikon ja rantametsän välimaastoon tekee rantavyöhykkeen soveliaaksi monille lajeille. Maannouseminen on laajentanut matalan veden aluetta pitkin Ruissalon pohjois- ja itärantoja.

Jos halutaan luoda vähin kustannuksin monilajisia kosteikkoniittyjä nykyisten lisäksi, voisi talvisin jään päältä työntää traktorin kauhalla kaislikkoa matalaksi. Kukaan ei estä istuttamasta rantapajuvyöhykettä myös Ruissaloa vastapäätä olevan vapaavaraston rantatörmään. Rantapajuvyöhyke sitoo multa- ja kivimassat paremmin jään liikkeitä kestäviksi ja antaa vesilintupoikueille suojapaikkoja. Puutarhalta löytyy mielenkiintoisia pajulajeja, joista voidaan leikata pitkiä pistokkaita talvisin. Ne juurrutetaan muovipusseissa kevättalvisin ja istutetaan kasvukauden alussa rantatörmään. Myös uusi aallonmurtaja saaren eteläpuolella voidaan piilottaa vahvakasvuisilla pajulajeilla, jotka selviävät vuosittain hyvin jäiden liikkeistä, kasvattavat vahvan juuriston nopeasti märkäänkin maahan ja peittävät tylyt kivirannat. Kaikkiin jäen ja aaltojen kulutuskohtiin pitäisi kokeilla suojamattoa kivivahvistuksella ja

eri pajulajeja, jotta saadaan selville ne lajikkeet, jotka kestävät vähäsuolaista liikkuvaa vettä ja aaltoja. Ruissalon rannat voivat toimia koekenttänä ja kokemuksia voisi hyödyntää muuallakin, missä tarvitaan maisemavauriokasveja.



## Suomen kasvitieteellisten puutarhojen yhteystiedot ja Pimpinellan yhdyshenkilöt

puutarha, osoite	sähköposti, kotisivu	henkilö, puhelin, matkapuhelin			yhdysh., puh., gsm
Helsingin yliopisto PL 44 (Jyrängöntie 2) 00014 Helsingin yliopisto	hortus-botanicus (at) helsinki.fi <a href="mailto:etunimi.sukunimi (at) helsinki.fi">etunimi.sukunimi (at) helsinki.fi</a>  <a href="http://www.luomus.fi/kasvitiede">www.luomus.fi/kasvitiede</a>	johtaja Marko Hyvärinen (09) 191 24440	intendentti Leo Junikka (09) 191 50055	ylipuutarhuri Merja Pulkkinen (ma) (09)191 50050	osastosihteeri Paula Havas- Matilainen (09) 191 50041
Itä-Suomen yliopisto, Bota- niana, Joensuu PL 111 (Heinäpuront. 70) 80101 Joensuu	botania (at) uef.fi <a href="mailto:etunimi.sukunimi@uef.fi">etunimi.sukunimi@uef.fi</a>  <a href="http://www.uef.fi/botania">www.uef.fi/botania</a>	vastuuhenkilö, prof. Elina Oksanen 02944 53082 (050 433 1810)	ylipuutarhuri Marja Aalto 02944 53119 (050 3065 263)	toimistosihteeri Johanna Nummi- nen 02944 53122 (050 4422 761)	Intendentti Markku A. Huttunen 02944 53120 (050 4422 431)
Itä-Suomen yliopisto, Tutkimuspuutarha, Kuo- pion kampus, PL 1627 (Neulaniement. 7) 70211 Kuopio	tutkimuspuutarha (at) uef.fi <a href="mailto:etunimi.sukunimi@uef.fi">etunimi.sukunimi@uef.fi</a>  <a href="http://www.uef.fi/tutkimuspuutarha">www.uef.fi/tutkimuspuutarha</a>	johtaja, prof. Toini Holopainen 040 355 3186	tutkimusteknikko Marjatta Puurunen 040 355 3381	tutkimusteknikko Toivo Kuronen 040 355 3380	puutarha- amanuenssi Elina Häikiö 040 355 3382
Jyväskylän yliopisto* PL 35, Vesilinna (Ihantolantie 5) 40014 Jyväsk. yliopisto	luontomuseo (at) jyu.fi <a href="mailto:etunimi.sukunimi@jyu.fi">etunimi.sukunimi@jyu.fi</a>  <a href="http://www.jyu.fi/erillis/museo/luonto">www.jyu.fi/erillis/museo/luonto</a>	*Keski-Suomen luon- tomuseo ja kasvitie- teellinen puutarha. Tsto 040 805 4043	intendentti Jonna Timonen (ma) 0400 248 063	asiakaspalvelu- sihteeri Seija Peltola 040 805 3828	suunnittelija Hillevi Kotiranta 040 805 3829
Oulun yliopisto PL 3000 (Kaitoväylä 5, Linnanmaa) 90014 Oulun yliopisto	bot.garden (at) oulu.fi <a href="mailto:etunimi.sukunimi@oulu.fi">etunimi.sukunimi@oulu.fi</a>  <a href="http://www oulu.fi/botgarden">www oulu.fi/botgarden</a>	johtaja Jouni Aspi (08) 553 1214	intendentti Anna Liisa Ruotsalainen (08) 553 1559	ylipuutarhuri Tuomas Kauppila (08) 553 1574	intendentti Ritva Hiltunen (08) 553 1573
Turun yliopisto Ruissalon puistotie 215 20100 Turku	puutarharuissalo (at) utu.fi * <a href="mailto:etunimi.sukunimi@utu.fi">etunimi.sukunimi@utu.fi</a> <a href="http://www.sci.utu.fi/projects/biologia/puutarha">www.sci.utu.fi/projects/biologia/puutarha</a>	esimies, prof. Pekka Niemelä (02) 333 5777	ylipuutarhuri Simo Laine (02) 276 1912 *slaine(at)utu.fi	toimisto [(02) 276 1900], (02) 333 9060	amanuenssi Matti Yli-Rekola (02) 276 1914
Arboretum Mustila, Mustilantie 57 47200 Elimäki	arboretum (at) mustila.fi <a href="http://www.mustila.fi">www.mustila.fi</a>	puh. (05) 377 6678		Jukka Reinikainen 0400 652 298 Jaakko Saarinen 040 742 2133	
Oy Gardenia-Helsinki Ab Koetilantie 1, 00790 Helsinki	info (at) gardenia-helsinki.fi, <a href="mailto:etunimi.sukunimi@helsinki.fi">etunimi.sukunimi@helsinki.fi</a> <a href="http://www.gardenia-helsinki.fi">www.gardenia-helsinki.fi</a>	puh. (09) 347 8400		vastaava puutarhuri Katja Uski 045 634 5821	
Helsingin kaupungin talvipuutarha Hammar skjöldintie 1, 00250 Helsinki	rakennusvirasto (at) hel.fi <a href="http://www.hel.fi/wps/portal/Rakennusvirasto/Viheralueet">www.hel.fi/wps/portal/Rakennusvirasto/Viheralueet</a>	puh. (09) 310 39000		talvipuutarhan hoitaja (09) 310 39 985	
Pietarsaaren koulupuutarha, Kaupunginpuu- tarha, Skutnäsinkatu 11, 68620 Pietarsaari	<a href="mailto:etunimi.sukunimi@pietarsaari.fi">etunimi.sukunimi@pietarsaari.fi</a> <a href="http://www.jakobstad.fi/jbst/html/1192.shtml">www.jakobstad.fi/jbst/html/1192.shtml</a>			työnjohtaja, puutarhuri Päivi Olli 044 343 2905	
Rauman OKL:n puutarha, Seminaarinkatu 1, 26100 Rauma	etunimi.sukunimi (at) utu.fi <a href="http://www.edu.utu.fi/laitokset/rokl/puutarha.html">www.edu.utu.fi/laitokset/rokl/puutarha.html</a>			puutarhuri Anna Innola (02)333 7190, (02)533 1535	
Itä-Suomen yliopisto, Savonl. kampuspuu- tarha, Heikinpohjant. 33, 57100 Savonlinna	anja.romana (at) uef.fi <a href="http://www.uef.fi/toimitilayksikko/kampuksen-puutarha">http://www.uef.fi/toimitilayksikko/kampuksen-puutarha</a>			puutarhuri Anja Romana 050 323 2899	